EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 29.7.2022
COM(2022) 383 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

Läbivaatamisaruanne taaste- ja vastupidavusrahastu rakendamise kohta

Läbivaatamisaruanne taaste- ja vastupidavusrahastu rakendamise kohta

Juuli 2022

Sisukord

Sissejuhatus 2

I. KÄIMASOLEV TAASTE- JA VASTUPIDAVUSRAHASTU RAKENDAMINE: EESMÄRK TULLA ÜLEILMSEST PANDEEMIAST TUGEVAMANA VÄLJA 3

I.a. Euroopa majandusega seotud investeeringute ja reformide tempo 3

I.b. Viivitamatu rahalise toetuse andmine 6

II. SENISED EDUSAMMUD: PANUS KUUE SAMBA EESMÄRKIDE JA SOOLISE VÕRDÕIGUSLIKKUSE SAAVUTAMISSE 8

II.a. Tulevikukindla taastumise kuus sammast: saavutatud vahe-eesmärkide ja sihtide läbivaatamine 8

II.b. Taaste- ja vastupidavusrahastu toetus võitlusele soolise ebavõrdsuse vastu 24

III. EDASISED SAMMUD: PAINDLIK VAHEND, MIDA SAAB KOHANDADA TEKKIVATE PROBLEEMIDEGA 30

III.a. Riiklike taaste- ja vastupidavuskavade tugevdamine uute probleemide lahendamiseks 30

III.b. Järgmised sammud: kavade ajakohastamise suunised liikmesriikidele 32

Järeldus 33

Sissejuhatus

19. veebruaril 2021 loodi määrusega (EL) 2021/241 taaste- ja vastupidavusrahastu, et edendada ühtekuuluvust, leevendades COVID-19 pandeemia sotsiaalseid ja majanduslikke tagajärgi ning valmistades liidu paremini ette tulevasteks probleemideks, eelkõige rohe- ja digipöörde toetamise kaudu. 18 kuud hiljem kulgeb rahastu rakendamine kavakohaselt ning edeneb vastavalt liikmesriikide ette nähtud reformide ja investeeringute ajakavale kiiresti. Praeguseks on juba välja makstud 100 miljardit eurot taaste- ja vastupidavusrahastu vahendeid: 56,6 miljardit eurot eelmaksetena ja 43 miljardit eurot maksetena, ning taaste- ja vastupidavuskavade rakendamine annab kohapeal nii investeeringute kui ka reformide puhul reaalseid tulemusi rahastu kõigis kuues sambas.

Pärast rahastu rakendamise esimese aastaaruande[1] avaldamist 1. märtsil 2022 ja kooskõlas määruse artikliga 16 esitatakse käesolevas läbivaatamisaruandes ajakohastatud teave rahastu rakendamise kohta koos kvantitatiivse hinnanguga selle kohta, kui palju aitavad taaste- ja vastupidavuskavad saavutada kliima- ja digisihte ning kõigi kuue samba eesmärke. Aruandes kirjeldatakse ka seda, kuidas vähendatakse taaste- ja vastupidavuskavadega naiste ja meeste ebavõrdsust. Selles käsitletakse Euroopa Parlamendi raportit taaste- ja vastupidavusrahastu rakendamise kohta,[2] esitatakse teavet taaste- ja vastupidavuskavade rakendamise kohta kuni 30. juunini 2022 ning tuginetakse taaste ja vastupidavuse tulemustabelis avaldatud andmetele. Lisateavet antakse ka osana kampaaniast „NextGenEU“, mille komisjon käivitas 2022. aasta mais[3].

Taaste- ja vastupidavusrahastu määruse artiklis 16 on sätestatud, et läbivaatamisaruanne peaks sisaldama ka tähelepanekuid ja suuniseid, mis esitatakse liikmesriikidele enne, kui nad ajakohastavad oma taaste- ja vastupidavuskavasid seoses maksimaalse rahalise toetuse ajakohastamisega 2022. aastal. Reageerides geopoliitilistele ja majanduslikele muutustele, mille põhjustas Venemaa sissetung Ukrainasse, esitas komisjon siiski oma tähelepanekud ja suunised varem, osana komisjoni 2022. aasta mais avaldatud suunistest riiklike taaste- ja vastupidavuskavade kohta REPowerEU kontekstis[4].

[1] COM(2022) 75 final.

[2] Kättesaadav aadressil https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2022-0171_ET.html.

[3] Kooskõlas taaste- ja vastupidavusrahastu määruse artikli 34 lõikega 3, vt https://europa.eu/next-generation-eu/index_et.

[4] Suunised on kättesaadavad aadressil https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/c_2022_3300_1_en_0.pdf.

I. KÄIMASOLEV TAASTE- JA VASTUPIDAVUSRAHASTU RAKENDAMINE: EESMÄRK TULLA ÜLEILMSEST PANDEEMIAST TUGEVAMANA VÄLJA

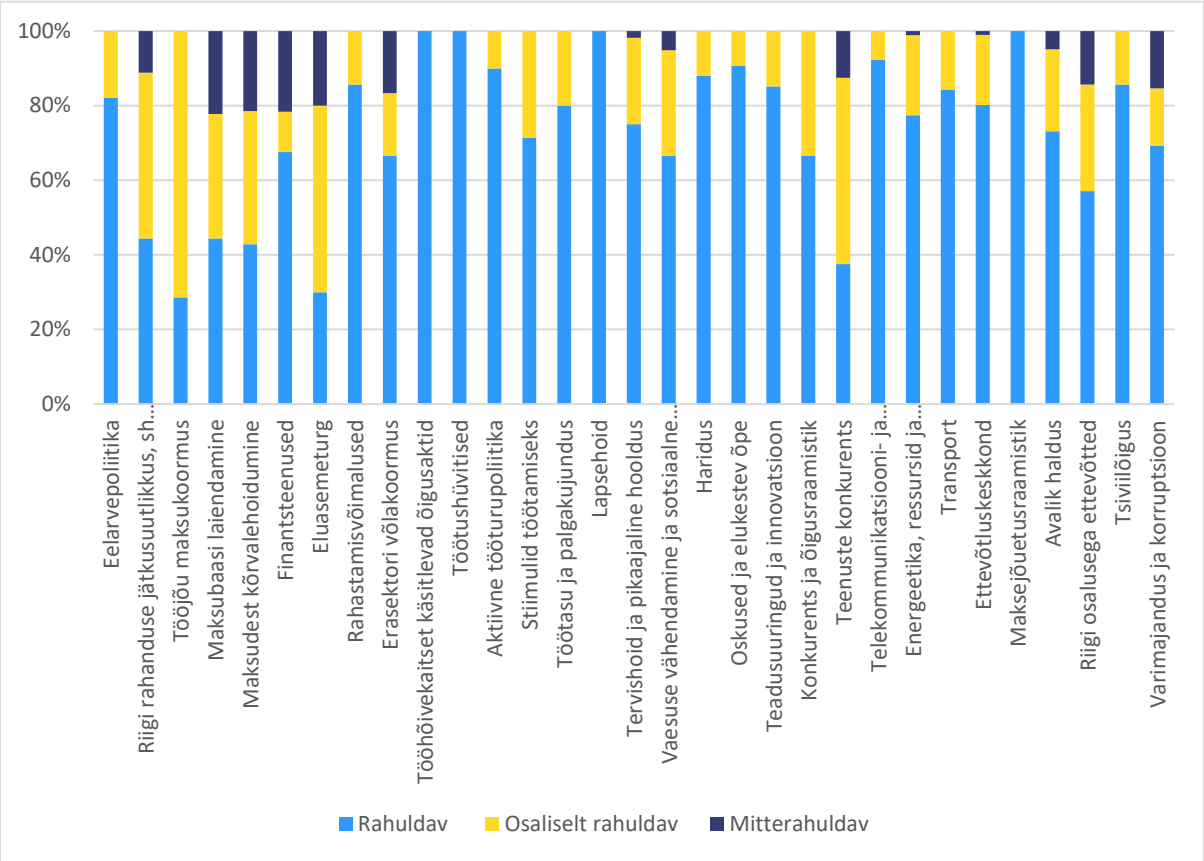
I.a. Euroopa majandusega seotud investeeringute ja reformide tempo

Taaste- ja vastupidavusrahastu väljakuulutamisest Euroopa reaktsioonina enneolematule kriisile on möödunud rohkem kui kaks aastat. Häiritud ülemaailmses kontekstis, mida iseloomustab suur ebakindlus, toimuvad Euroopa majanduses põhjalikud muutused. Seetõttu on taaste- ja vastupidavusrahastu peamine eesmärk edendada liidu majanduslikku, sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust. Selleks rahastatakse reforme ja investeeringuid, millel on pikaajaline mõju, ning toetatakse igakülgselt rohe- ja digipööret. Seejuures on taaste- ja vastupidavusrahastu tulemuspõhise loogika eesmärk tagada igas liikmesriigis hoogne reformitempo kuni 2026. aastani. Hinnangud[5] näitavad, et taasterahastu „NextGenerationEU“ vahendid peaksid tõhusa kasutamise korral suurendama ELi SKPd ligikaudu 1,5 % ning toetama samal ajal uute töökohtade loomist. Mitmeaastase finantsraamistiku ja taasterahastu „NextGenerationEU“ kasutuselevõtt ning triljonid eurod, mille valitsused on juba kulutanud riiklikele meetmetele, muutsid ELi vastupidavamaks ja andsid talle paremad võimalused pandeemiast ja muudest tulevastest kriisidest tulenevate probleemidega toimetulekuks. Hiljutistes prognoosides tunnistatakse ELi majanduse tugevat kasvupotentsiaali, hoolimata maailmaturgude endisest ebastabiilsusest ja kütusenappusest, mis on tingitud sõjast Ukrainas. Kasvuprognoosid on siiski erakordselt ebakindlad ja nendega kaasnevad suured langusriskid. Pidades silmas hiljutist inflatsiooni suurenemist ja intressimäärade tõusu, on vajadus taaste- ja vastupidavusrahastu toetuse järele suurem kui iial varem, ning rahastu võib pakkuda olulist tuge keerulises olukorras olevatele liikmesriikidele.

Komisjon ja nõukogu on heaks kiitnud 25 liikmesriigi taaste- ja vastupidavuskavad. Taaste- ja vastupidavuskavades sisalduvad reformid ja investeeringud aitavad tulemuslikult lahendada kõiki probleeme või märkimisväärset osa probleemidest, mis on kindlaks tehtud Euroopa poolaasta raames liikmesriikidele esitatud asjakohastes riigipõhistes soovitustes (vt joonis 1).

[5] Vt Pfeiffer, P., Varga, J. ja in ’t Veld, J. (2021) „Quantifying Spillovers of NGEU investment“ (Taasterahastu „Next Generation EU“ investeeringute ülekanduva mõju kvantifitseerimine), Euroopa majanduse aruteludokumendid, nr 144, ja Afman jt (2021) „An overview of the economics of the Recovery and Resilience Facility“ (Taaste- ja vastupidavusrahastu majandusülevaade), kvartaliaruanne euroala kohta (QREA), 20. kd, nr 3, lk 7–16. Mõlemas uuringus rõhutatakse ka tulemuste tundlikkust seoses peamiste eeldustega.

Joonis 1. 25 taaste- ja vastupidavuskavaga hõlmatud riigipõhiste soovituste osakaal poliitikavaldkondade kaupa (andmebaasi CESAR põhjal)

Allikas: Euroopa Komisjon

Tänu liikmesriikide jätkuvale pühendumisele on rahastu rakendamine järk-järgult hoo sisse saanud. Praegu tehakse tööd paljude liikmesriikide ja komisjoni vaheliste tegevuskordadega. Nende allkirjastamine on maksetaotluse esitamise eeltingimus. Praeguseks on kokku lepitud 13 tegevuskorras,[6] mille tulemusel on esitatud 11 maksetaotlust[7] ja tehtud väljamaksed kuuele liikmesriigile[8]. Liikmesriikide jätkuv pühendumine oma vahe-eesmärkide ja sihtide õigeaegsele saavutamisele on rahastu pikaajaliseks eduks hädavajalik. Taaste- ja vastupidavusrahastu edu sõltub ka selliste sotsiaalpartnerite, kodanikuühiskonna organisatsioonide, kohalike ja piirkondlike omavalitsuste, vabaühenduste ja muude sidusrühmade tihedast kaasamisest, kes on aidanud kaasa kavade koostamisele ja kellel on nüüd nende rakendamisel keskne roll. Lisaks võiksid liikmesriigid oma kavade rakendamisel tugineda Euroopa Komisjoni tehnilise toe instrumendile.

Edusammud määruses sätestatud digi- ja kliimasihtide saavutamisel

[6] Eesti, Hispaania, Horvaatia, Itaalia, Kreeka, Küprose, Leedu, Läti, Portugali, Prantsusmaa, Rumeenia, Slovakkia ja Sloveeniaga allkirjastatud tegevuskorrad. Eeldatavasti allkirjastatakse 2022. aasta lõpuks veel 12 tegevuskorda.
[7] Horvaatia, Itaalia, Kreeka, Portugali, Prantsusmaa, Rumeenia ja Slovakkia esitatud maksetaotlused ning Hispaania ja Itaalia kaks maksetaotlust.
[8] Väljamaksed tehti Hispaaniale, Horvaatiale, Itaaliale, Kreekale, Portugalile ja Prantsusmaale.

Taaste- ja vastupidavusrahastu raames pakutakse välja mitmesuguseid reforme ja investeeringuid, mis toetavad keskkonna- ja digieesmärkide saavutamist kogu ELis. Kõik riiklikud taaste- ja vastupidavuskavad toetavad jõuliselt rohepööret. Igas taaste- ja vastupidavuskavas peab vähemalt 37 % eraldatud rahalistest vahenditest olema mõeldud kliimameetmete jaoks. Lisaks 37 % kliimasihile kehtib nõue, et iga meede peab vastama seoses laiemate keskkonnaeesmärkidega põhimõttele „ei kahjusta oluliselt“. Kõigis kavades ületatakse 37 % sihttaset (40 % kavade eraldistest on ette nähtud kliimaeesmärkide saavutamiseks) ning mitu liikmesriiki on kasutanud üle poole oma eraldisest kliimaeesmärkide saavutamiseks. Lisaks aitab rahastu kaasa ELi digipöördele. Sellega toetatakse reforme ja investeeringuid digitaristu, oskuste, digitehnoloogia ning teadusuuringute ja innovatsiooni vallas, et toetada Euroopa tehnoloogilist tipptaset ning ettevõtete ja avalike teenuste digiüleminekut. Määrusega pandi liikmesriikidele kohustus kasutada rohkem kui 20 % oma eraldisest digipöörde meetmete jaoks, kuid enamik liikmesriike läks sellest kaugemale – 26 % kavade kogueraldistest on ette nähtud digieesmärkide saavutamiseks. Näiteks Saksamaa ja Austria investeerivad digieesmärkide saavutamisse ligikaudu 53 % ning Luksemburg, Leedu ja Iirimaa 32 % oma maksimaalsest kogueraldisest.

Kaks korda aastas toimuva aruandluse käigus kogutud teabe põhjal saavutatakse vahe-eesmärgid ja sihid õigeaegselt. 2022. aasta aprilli lõpus andsid liikmesriigid teise poolaasta aruandlusvoorus aru oma kavade rakendamisest. Esitatud andmed näitavad, et kavade rakendamisel on tehtud järjepidevaid edusamme, kuna liikmesriikide taaste- ja vastupidavuskavade rakendamine kulgeb kavakohaselt.

Nii taaste- ja vastupidavuskavade kohaste reformide kui ka investeeringute rakendamine edeneb tasakaalustatult, võttes arvesse saavutatud vahe-eesmärke ja sihte.

Saavutatud vahe-eesmärkidega reformide näited

- **Horvaatia** võttis vastu alternatiivsete transpordikütuste seaduse.
- **Prantsusmaa** viis ellu riigi rahanduse juhtimisega seotud reformi.
- **Kreeka** võttis vastu jäätmekäitlusseaduse ja alustas selle rakendamist.
- **Itaalia** võttis vastu õigusaktid kohtusüsteemi reformimiseks.
- **Portugal** võttis vastu vaesuse vastu võitlemise riikliku strateegia.
- **Hispaania** võttis vastu oma riikliku digipädevuste kava.

Liikmesriigid on teinud ka märkimisväärse hulga investeeringuid. Mõned näited on esitatud allpool tekstikastis.

Saavutatud sihtidega investeeringute näited

- **Horvaatia** andis ettevõtetele toetust, et suurendada energiatõhusust ja taastuvenergia kasutamist tööstussektoris.
- **Prantsusmaa** andis 400 000 preemiat eravalduses olevate elamute renoveerimise eest.
- **Kreeka** korraldas avaliku ja erasektori partnerluskavade kaudu hanke 13 piirkondliku elanikkonnakaitse keskuse (PEKEPP) ehitamiseks.
- **Itaalia** laiendas eluhoonete energiatõhususe edendamise stiimuleid.
- **Portugal** allkirjastas vajalikud lepingud 600 000 arvuti kavandatavaks ostmiseks õpilastele ja õpetajatele.
- **Hispaania** kiitis heaks VKEde digiülemineku kava aastateks 2021–2025, et hoogustada väikeettevõtjate digiüleminekut ja edendada tehnoloogilist innovatsiooni.

Lõpetuseks tuleks rõhutada, et taaste- ja vastupidavuskavade rakendamise esimeses etapis saavutasid liikmesriigid mitu vahe-eesmärki, et toetada investeeringute kasutamist riigi tasandil ning tagada samal ajal piisavad kontrollisüsteemid. Näiteks võttis Itaalia kasutusele uued haldusmenetlused, et lihtsustada ja standardida taaste- ja vastupidavusrahastu vahendeid kasutavate ettevõtjate kohustusi, ning töötas välja hoidlasüsteemi taaste- ja vastupidavusrahastu rakendamise jälgimiseks kõigis piirkondades. Prantsusmaa omakorda parandas kontrolli- ja auditisüsteemi, määrates kindlaks koordineeriva asutuse ja asjaomaste ministeeriumide ülesanded ja kohustused, kehtestades taaste- ja vastupidavusrahastu andmete kogumise ja säilitamise menetlused ning määrates kindlaks maksetaotlustele eelnevate auditite strateegia.

I.b. Viivitamatu rahalise toetuse andmine

Taaste- ja vastupidavuskavade stabiilse rakendamise tulemusel on juba välja makstud ligikaudu 20 % taaste- ja vastupidavusrahastust eraldatud vahenditest. 21 liikmesriigile on tehtud üle 56,6 miljardi euro ulatuses eelmakseid, samal ajal kui vahe-eesmärkide ja sihtide saavutamise järel on välja makstud 43 miljardit eurot. Pärast esimest maksetaotlust, mille Hispaania esitas 11. novembril 2021, sai komisjon veel kümme maksetaotlust,[9] ja 2022. aastal esitatakse eeldatavasti üle 30 maksetaotluse. 30. juunil[10] said kuus riiki (Hispaania, Horvaatia, Itaalia, Kreeka, Portugal ja Prantsusmaa) esimesed maksed ning hiljutise väljamaksega Horvaatiale suurenes komisjoni väljamakstud taaste- ja vastupidavusrahastu kogusumma sümboolse 100 miljardini, ja seda vaid üks aasta pärast esimeste kavade ametlikku esitamist. Väljamaksete tegemise senine kiire tempo näitab taaste- ja vastupidavusrahastu

[9] Hispaanialt teist korda 30. aprillil, Prantsusmaalt 26. novembril 2021, Kreekalt, Itaalialt, Portugalilt, Horvaatialt ja Slovakkialt 29. aprillil ning Rumeenialt 31. mail.
[10] Komisjon kiitis 21. juulil 2022 heaks esimese maksetaotluse Slovakkialt ja teise maksetaotluse Hispaanialt. Need kaks makset suurendaksid tehtud väljamaksete kogusumma 112,4 miljardi euroni.

rahastamisvahendi tulemuslikkust ning liikmesriikide suurt pühendumust asjaomaste reformide ja investeeringute rakendamisele.

Taaste- ja vastupidavusrahastu – teabevahetus ja nähtavus

Taaste- ja vastupidavusrahastu määruse artiklis 34 on sätestatud liikmesriikidele kehtivad ning taaste- ja vastupidavuskavadega seotud teavitamisnõuded. Artiklis selgitatakse, et liikmesriigid märgivad ära vahendite päritolu ja tagavad liidu rahastamise nähtavuse, sealhulgas näidates seda liidu embleemi ja raha päritolu kajastava märke „rahastanud Euroopa Liit – NextGenerationEU“ abil, ning et liikmesriigid peavad andma eri sihtrühmadele, sealhulgas meediale ja üldsusele, tulemuslikku ja proportsionaalset suunatud teavet. Need nõuded on täpsemalt sätestatud rahastamislepingus, mille komisjon on allkirjastanud kõigi taaste- ja vastupidavusrahastust toetust saavate liikmesriikidega, ning liikmesriigid on täpsustanud oma teavitamisstrateegiat taaste- ja vastupidavuskavades.

Liikmesriigid on võtnud mitmesuguseid meetmeid, et tagada taaste- ja vastupidavusrahastu toetuse nähtavus. Sealhulgas on nad võtnud kasutusele riiklikud taaste- ja vastupidavusrahastu veebisaidid, avaldanud vastavad taaste- ja vastupidavuskavad ning rakendanud taaste- ja vastupidavuskavades esitatud teavitamisstrateegiaid. Liikmesriigid (ja lõplikud toetusesaajad) esitavad ka asjakohased raha päritolu kajastavad märked, millele on võimaluse korral lisatud liidu embleem.

Komisjon annab liikmesriikidele korrapäraselt suuniseid ja toetab jätkuvalt nende jõupingutusi taaste- ja vastupidavusrahastu nähtavuse suurendamisel. Lisaks taaste ja vastupidavuse tulemustabeli kasutuselevõtule on komisjon sisse seadnud taaste- ja vastupidavusrahastu veebisaidi,[11] millele on lisatud ka riiklikud taaste- ja vastupidavuskavad ning lingid vastavatele riiklikele veebisaitidele. Samuti arutab komisjon korrapäraselt taaste- ja vastupidavusrahastu teemasid liikmesriikidega ELi teabevõrgustiku (INFORM EU) raames (kogu ELi hõlmav teabeametnike võrgustik, mille liikmed vastutavad sellistest ELi ja liikmesriikide projektidest teavitamise eest, mida rahastatakse ELi fondidest, sealhulgas taaste- ja vastupidavusrahastust). Komisjon korraldas viis sihtotstarbelist INFORM EU teabeüritust, et anda nõu liikmesriikide ekspertidele ning võimaldada vahetada parimaid tavasid taaste- ja vastupidavusrahastuga seotud teabevahetust ja rahastu nähtavust käsitlevates konkreetsetes küsimustes.

Komisjon korraldab liikmesriikidega ka ühisüritusi, mis näitavad taaste- ja vastupidavusrahastust toetatavate projektide Euroopa mõõdet. Erilist tähelepanu väärivad iga-aastased üritused, mis kujutavad endast peamisi teabevahetusvõimalusi ja mille raames tulevad kokku institutsioonid, sidusrühmad (eelkõige sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskond) ning taaste- ja vastupidavusrahastu kaudu toetuse saajad, et arutada taaste- ja vastupidavusrahastu rakendamise edusamme ja seisu.

2022. aastal on juba toimunud neli sellist üritust (Eestis, Lätis, Maltal ja Portugalis) ning järgmised toimuvad sügisel. Komisjoni esindustesse lähetatud Euroopa poolaasta ametnikel on

[11] https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility_et.

keskne osa iga-aastaste ürituste korraldamisel ja üldisemalt teabevahetusealase koostöö edendamisel liikmesriikides.

Lisaks kutsub komisjon kohalikku meediat korrapäraselt maksetaotluste menetlemise raames korraldatavatele teabekoosolekutele, et käsitleda kõiki võimalikke komisjoni hinnanguga seotud küsimusi.

Komisjon on käivitanud ka teavituskampaania „NextGenEU“, et suurendada kogu Euroopas teadlikkust taastekava ulatusest ja eesmärkidest. 2021. aasta kevadel käivitatud kampaanias keskendutakse üsna pea veelgi rohkem teabe edastamisele konkreetse kasu kohta, mida saadakse taasterahastust „NextGenerationEU“ rahastatud projektidest igas liikmesriigis.

II. SENISED EDUSAMMUD: PANUS KUUE SAMBA EESMÄRKIDE JA SOOLISE VÕRDÕIGUSLIKKUSE SAAVUTAMISSE

II.a. Tulevikukindla taastumise kuus sammast: saavutatud vahe-eesmärkide ja sihtide läbivaatamine

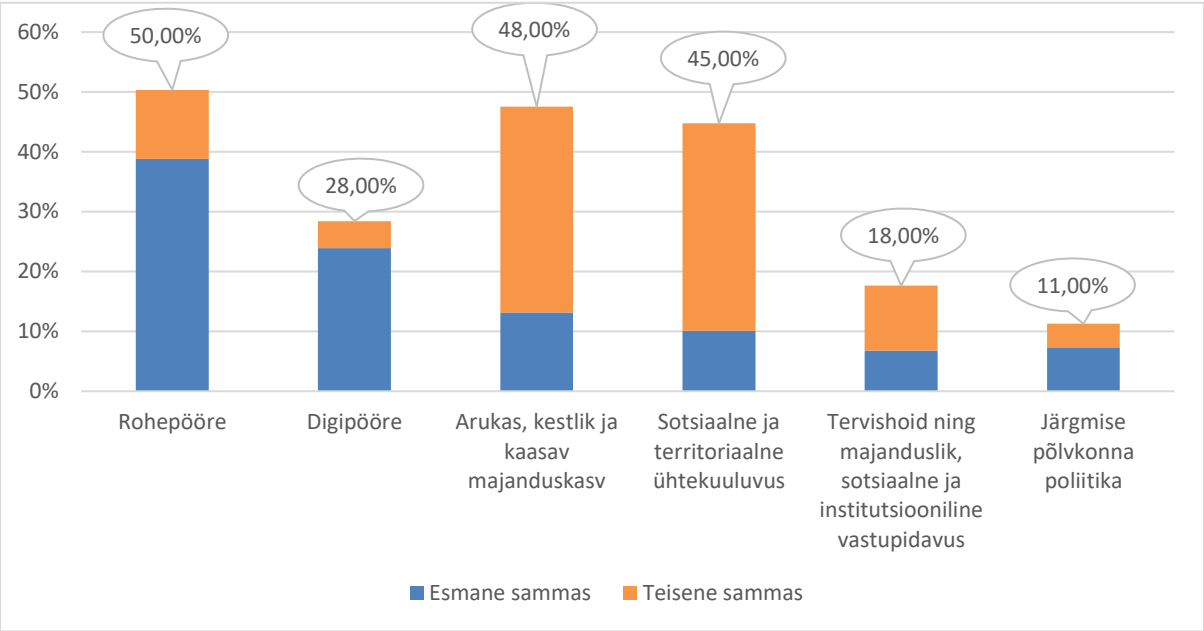
Määruse artikli 29 lõikes 3 kutsutakse komisjoni üles andma aru selle kohta, kui palju iga taaste- ja vastupidavuskava aitab saavutada artikli 3 punktides a–f osutatud kuue samba eesmärke. Need kuus sammast on järgmised:

- rohepööre;
- digipööre;
- arukas, kestlik ja kaasav majanduskasv, sealhulgas majanduslik ühtekuuluvus, töökohad, tootlikkus, konkurentsivõime, teadus- ja arendustegevus ning innovatsioon ning hästi toimiv siseturg tugevate väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjatega (VKEd);
- sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus;
- tervishoid ning majanduslik, sotsiaalne ja institutsiooniline vastupidavus, sealhulgas selleks, et suurendada kriisiks valmisolekut ning kriisile reageerimise suutlikkust;
- järgmise põlvkonna, laste- ja noortepoliitika, nagu haridus ja oskused.

Kuus poliitikasammast kajastavad Euroopa jaoks tähtsaid prioriteetseid poliitikavaldkondi ning taaste- ja vastupidavusrahastu üldist kohaldamisala. Et võtta arvesse üksikmeetmete mitmetahulist olemust, mis tuleneb asjaolust, et meede on sageli seotud mitme sambaga, põhineb aruandlus sellel, et iga meede (või allmeede) määratakse kahe poliitikasamba (esmase ja teisese samba) alla[12]. Alltoodud joonisel on esitatud ülevaade iga poliitikasamba hinnangulistest kuludest nõukogus seni vastu võetud 25 kava alusel. Uuritud liikmesriikide kuluprioriteetide hulgas on esikohal rohepööre, arukas, kestlik ja kaasav majanduskasv ning sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus (panuse määr on 40–50 %). 29 %ga meetmete kulutustest aidatakse kaasa digipöördele ning 16 %ga tervishoiu, majandusliku, sotsiaalse ja institutsioonilise vastupidavusega seotud poliitikale, mis kajastab ka COVID-19 pandeemiale reageerimist. Lisaks aidatakse üle 12 %ga kulutustest kaasa järgmise põlvkonna, sealhulgas hariduse ja oskustega seotud poliitikale.

[12] Meetmed määratakse esmase ja teisese samba alla vastavalt nende asjakohasusele. Esmasesse sambasse määratakse meede selle peamise poliitikavaldkonna (nt roheline, digitaalne jne) alusel. Teisesesse sambasse määratakse meede selle teise asjakohase poliitikavaldkonna alusel.

Joonis 2. Taaste- ja vastupidavuskavade hinnanguliste kulutuste osakaal poliitikasammaste kaupa

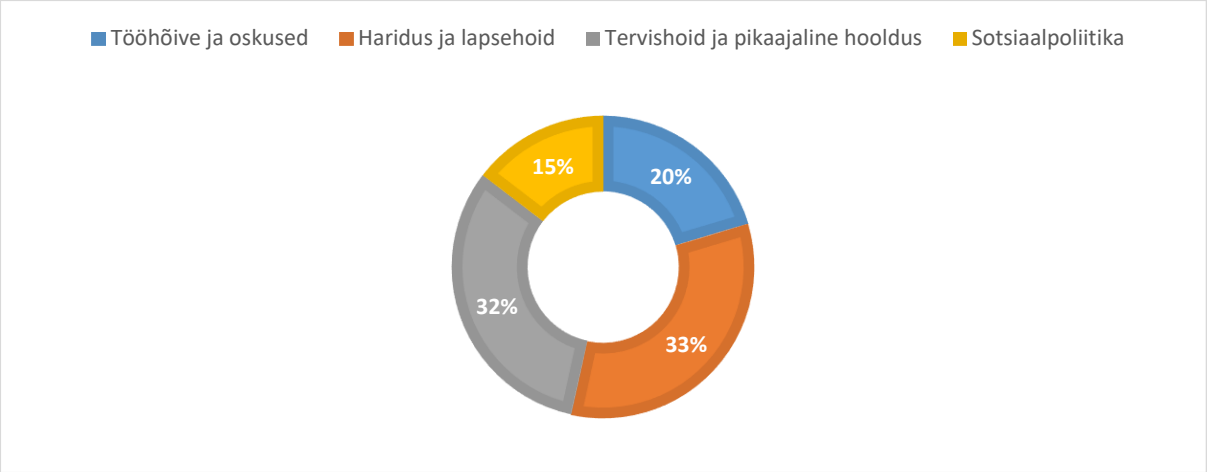

Allikas: taaste ja vastupidavuse tulemustabel. Märkus: iga meede toetab kuue samba kahte poliitikavaldkonda (esmane ja teisene), mistõttu kogupanus kõigisse sellel joonisel esitatud sammastesse moodustab 200 % heaks kiidetud taaste- ja vastupidavuskavade hinnangulisest maksumusest. Rohe- ja digipöörde sambasse tehtava panuse puhul arvutatud protsendimäärad erinevad protsendimääradest, mis on arvutatud kliima- ja digieesmärkide saavutamisse tehtava panuse puhul; viimased arvutatakse teistsuguse metoodikaga, mida on kirjeldatud taaste- ja vastupidavusrahastu määruse VI ja VII lisas.

Hinnanguliselt rohkem kui veerandiga vastuvõetud kavade kogukulutustest kavatsetakse katta sotsiaalkulutusi, sealhulgas lastele ja noortele tehtavaid kulutusi (joonis 3). Võttes arvesse sotsiaalkulutuste tähtsust COVID-19 pandeemia järel, anti taaste- ja vastupidavusrahastu määrusega komisjonile õigus võtta vastu delegeeritud õigusakt, millega määratakse kindlaks metoodika, mille alusel anda aru taaste- ja vastupidavusrahastust tehtud sotsiaalkulutuste, sealhulgas lastele ja noortele tehtud kulutuste kohta (artikli 29 lõike 4 punkt b)[13]. Komisjoni vastuvõetud metoodika kohaselt liigitatakse kõik rahastust kaetavad kulutused, mis on seotud reformide ja investeeringutega, üheksasse laiemasse poliitikavaldkonda, mis seejärel koondatakse nelja sotsiaalsesse kategooriasse: 1) tööhõive ja oskused, 2) haridus ja lapsehoid, 3) tervishoid ja pikaajaline hooldus ning 4) sotsiaalpoliitika. Kokku 135 miljardi euro suurune eraldis aitab katta sotsiaalkulutusi, mis moodustavad ligikaudu 30 % hinnangulistest kogukulutustest. Umbes kolmandik sellest summast on ette nähtud haridusele ja lapsehoiule, veel üks kolmandik tervishoiule ja pikaajalisele hooldusele ning ülejäänu jaguneb tööhõive ja oskuste ning sotsiaalpoliitika vahel.

[13] Delegeeritud määrus (EL) 2021/2105.

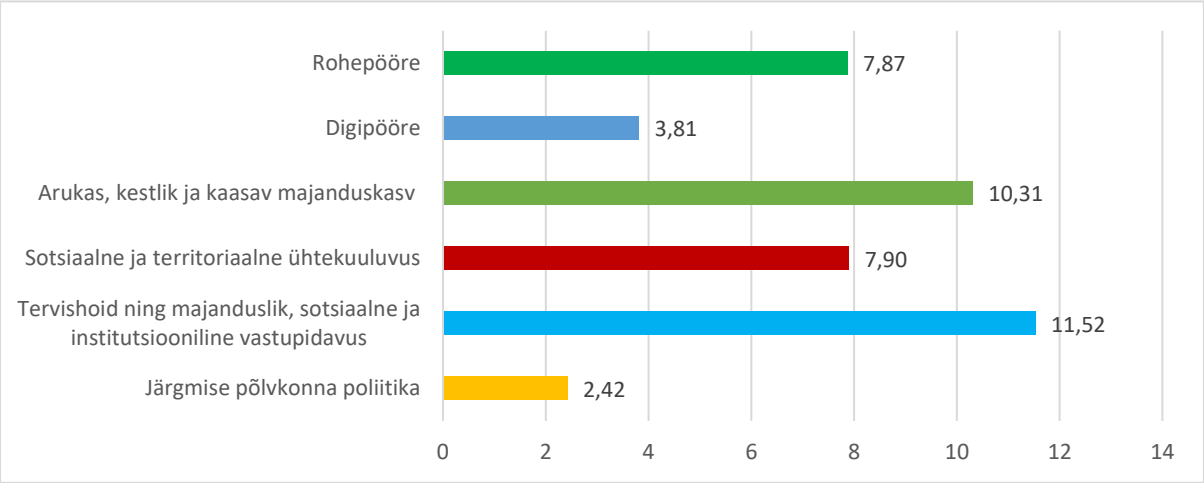
Joonis 3. Taaste- ja vastupidavusrahastu sotsiaalkulutuste osakaal peamiste sotsiaalsete kategooriate kaupa

Märkus: joonisel on näidatud hinnanguliste sotsiaalkulutuste jaotus kõigis kinnitatud taaste- ja vastupidavuskavades. Sotsiaalsed kategooriad määratakse kindlaks ja neid kohaldatakse selle metoodika alusel, mille komisjon on pärast Euroopa Parlamendi ja liikmesriikidega konsulteerimist vastu võtnud *delegeeritud määrusega (EL) 2021/2105*.

Saavutatud vahe-eesmärkide ja sihtidega seotud maksetest suurimad on seni olnud seotud meetmetega tervishoiu ning majandusliku, sotsiaalse ja institutsioonilise vastupidavuse ning aruka, kestliku ja kaasava majanduskasvu valdkonnas (mõlemas ligikaudu 10 miljardit eurot). Rohepöörde ning sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse valdkonna vahe-eesmärkide ja sihtide saavutamiseks on välja makstud ligikaudu 8 miljardit eurot. Ülejäänud 6 miljardit eurot hinnangulisi kulutusi jaguneb digipöörde ning järgmise põlvkonna, laste- ja noortepoliitika vahel (joonis 4).

Joonis 4. Maksed sammaste kaupa (miljardites eurodes) – välja arvatud eelmaksed

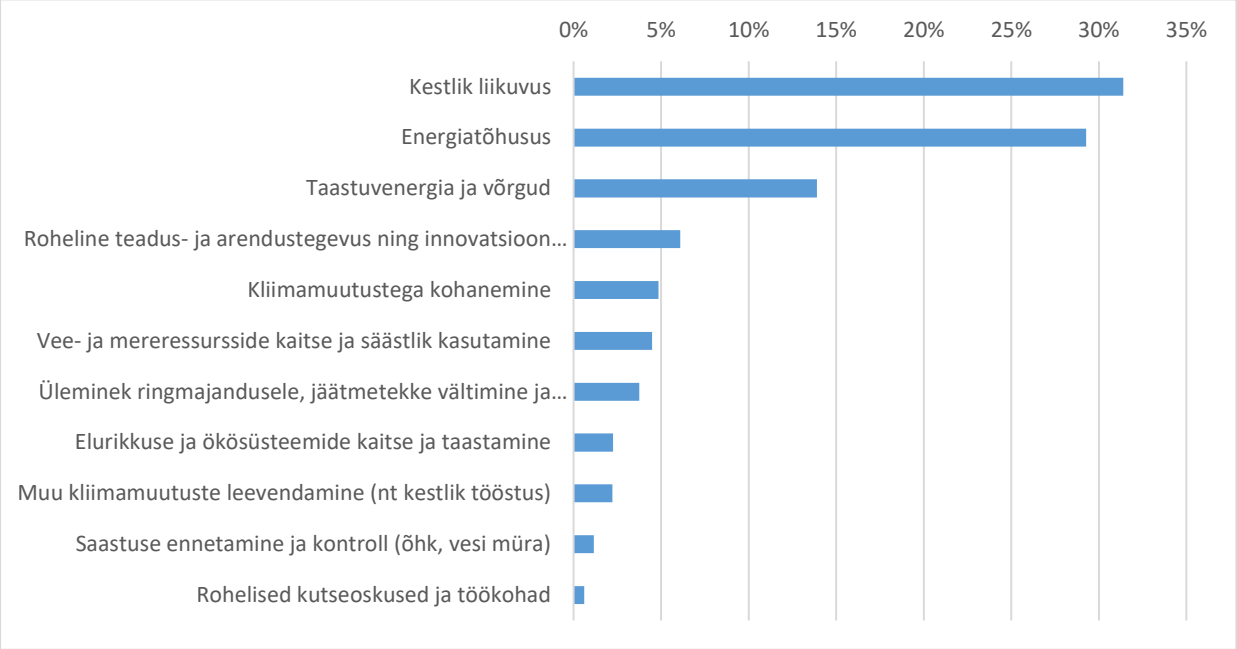

Märkus: see joonis põhineb metoodikal, mille komisjon on välja töötanud, et jälgida kulutuste tegemise edenemist sammaste kaupa. Selle metoodika kohaselt jaotatakse iga makse kuue samba vahel, lähtudes sammaste kategooriatest, mis on maksetaotluse vahe-eesmärkide ja sihtidega seotud meetmete puhul kindlaks määratud.

1. sammas. Rohepööre

Taaste- ja vastupidavusrahastu aitab täita ELi eesmärki vähendada kasvuhoonegaaside netoheidet 2030. aastaks vähemalt 55 % ja saavutada 2050. aastaks kliimaneutraalsus. Lisaks kliimapüüdluste ja REPowerEU eesmärkide (edendada kestlikku liikuvust, suurendada energiatõhusust ja võtta kasutusele rohkem taastuvaid energiaallikaid) toetamisele aitavad taaste- ja vastupidavusrahastust toetatavad meetmed kaasa ka muude keskkonnaeesmärkide täitmisele, näiteks aitavad need vähendada õhusaastet, soodustada ringmajandust või taastada ja kaitsta elurikkust jne. Kokku 249 miljardit eurot liikmesriikide koguerаldisest on ette nähtud meetmetele, millega toetatakse rohepöörde sammast, mis jaguneb 11 poliitikavaldkonnaks (vt joonis 5).

Joonis 5. Rohepööret toetavate kulutuste jaotus poliitikavaldkondade kaupa

Allikas: taaste ja vastupidavuse tulemustabel.
Protsent näitab selle poliitikasamba meetmete üldist osakaalu 30. juuni 2022. aasta seisuga vastu võetud 25 kavas.

1. sammast toetavad 89 seni saavutatud vahe-eesmärki ja sihti[14]. Allpool on esitatud mõned näited.

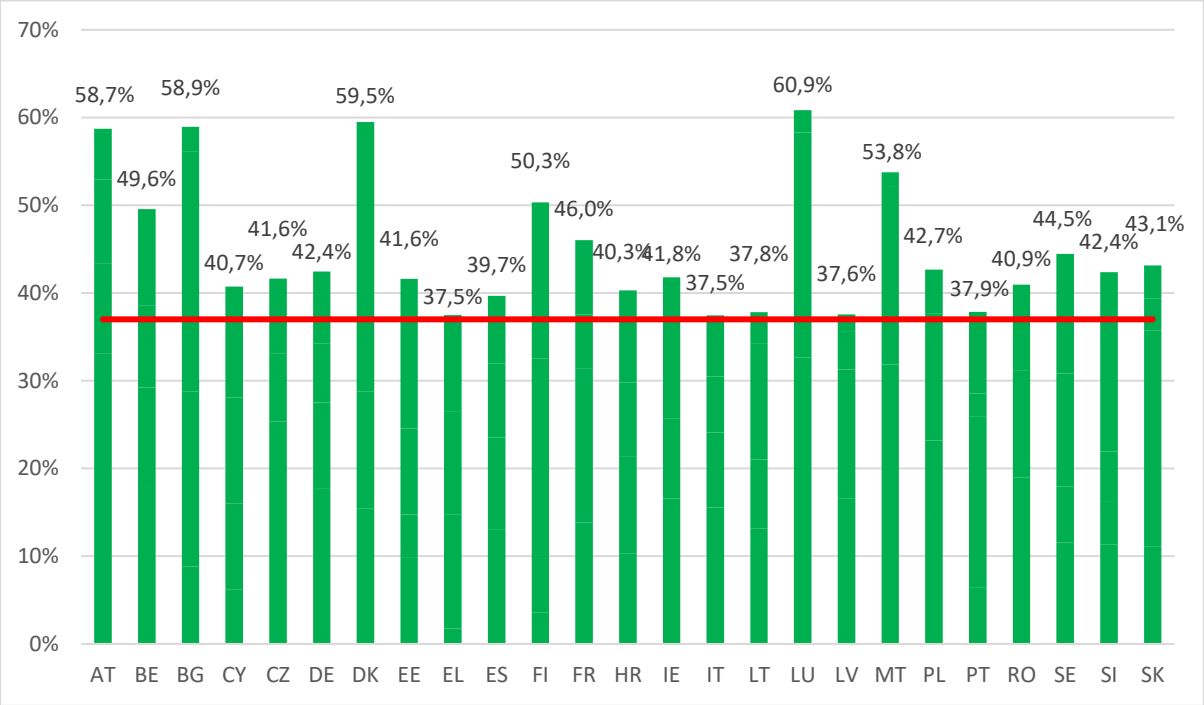
Näited meetmetest, mille vahe-eesmärgid ja sihid on saavutatud

- **Prantsusmaa** on näinud ette investeeringud, et toetada era- ja sotsiaaleluruumide energiatõhusamaks renoveerimist ja ulatuslikku ümberehitust.
- **Itaalia** võttis vastu uued õigusaktid biometaani tootmise ja tarbimise edendamiseks.
- **Hispaania** algatas reformi, et luua tugiraamistik taastuvate energiaallikate lõimimiseks energiasüsteemi: võrkudesse, salvestitesse ja taristusse.
- **Portugal** kiitis heaks reformi, millega toetatakse põllumajanduse 2030. aasta innovatsioonikava rakendamist, keskendudes teadusuuringute ja innovatsiooni kasutamisele põllumajandussektori ja põllumajandusliku toidutööstuse vajaduste katmiseks, ning kuulutas välja esimese hanke investeeringute tegemiseks, et toetada tööstuse CO_2 heite vähendamist.
- **Kreeka** võttis vastu reformi, et luua raamistik elektrisõidukite laadimistaristu rajamiseks ja käitamiseks.
- **Horvaatia** võttis vastu hoonete energiatõhususe parandamise ja energiaostuvõimetuse vähendamise programmid, kehtestas energiatõhususe programmi energeetikasektori CO_2 heite vähendamiseks ja võttis vastu alternatiivsete transpordikütuste seaduse.

[14] Vahe-eesmärk ja siht võivad toetada enam kui üht sammast.

Taaste- ja vastupidavusrahastu määrusega on ette nähtud, et vähemalt 37 % iga taaste- ja vastupidavuskava kogueraldisest peab toetama kliimaeesmärke. Liikmesriikide kavandatud reformid ja investeeringud ületavad 37 % sihti (vt ka joonis 6). Vastuvõetud kavades on kliimavaldkonna hinnanguliste kulutuste kogumaht 198 miljardit eurot, mis moodustab kliimameetmetega seotud kulutuste jälgimise metoodika kohaselt arvutatuna ligikaudu 40 % kavade kogueraldisest[15].

Joonis 6. Kliimaeesmärkide toetamise osakaal taaste- ja vastupidavuskava eraldises

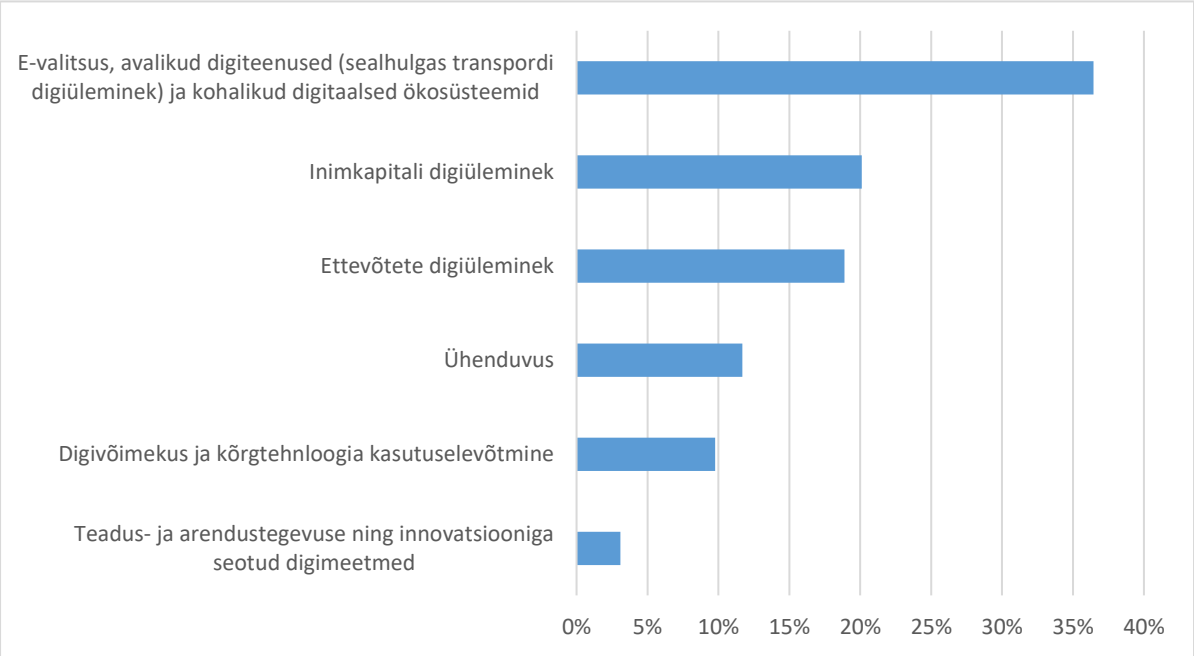
Allikas: taaste ja vastupidavuse tulemustabel

2. sammas. Digipööre

Taaste- ja vastupidavusrahastu annab märkimisväärse panuse liidu digipöördesse. Kavad hõlmavad mitmesuguseid meetmeid, sealhulgas järgmise põlvkonna digitaristute ja kõrgetasemelise tehnoloogia kasutuselevõttu, elanikkonna ja tööjõu digioskuste arendamist ning ettevõtjate ja avalike teenuste digiülemineku toetamist. Digipöörde sammast toetatakse kokku 141 miljardi euroga, mis on jaotatud digipoliitika valdkondade vahel, nagu on näidatud joonisel 7.

[15] Taaste- ja vastupidavuskavades tuli iga meetme all taaste- ja vastupidavusrahastu määruse VI lisa kohaselt täpsustada ja põhjendada, kas see aitab täielikult (100 %) või osaliselt (40 %) kaasa kliimaeesmärkide täitmisele või ei avalda sellele mõju (0 %). Koefitsientide ja iga meetme hinnanguliste kulude järgi on võimalik välja arvutada, mil määral kavad toetavad kliimasihi saavutamist.

Joonis 7. Digipööret toetavate kulutuste jaotus poliitikavaldkondade kaupa

Allikas: taaste ja vastupidavuse tulemustabel.
Protsent näitab selle poliitikasamba meetmete üldist osakaalu 30. juuni 2022. aasta seisuga vastu võetud 25 kavas.

Praeguseks on saavutatud 44 vahe-eesmärki ja sihti, mis toetavad digisammast. Allpool on esitatud mõned näited, mis põhinevad positiivse hinnangu saanud maksetaotlustel.

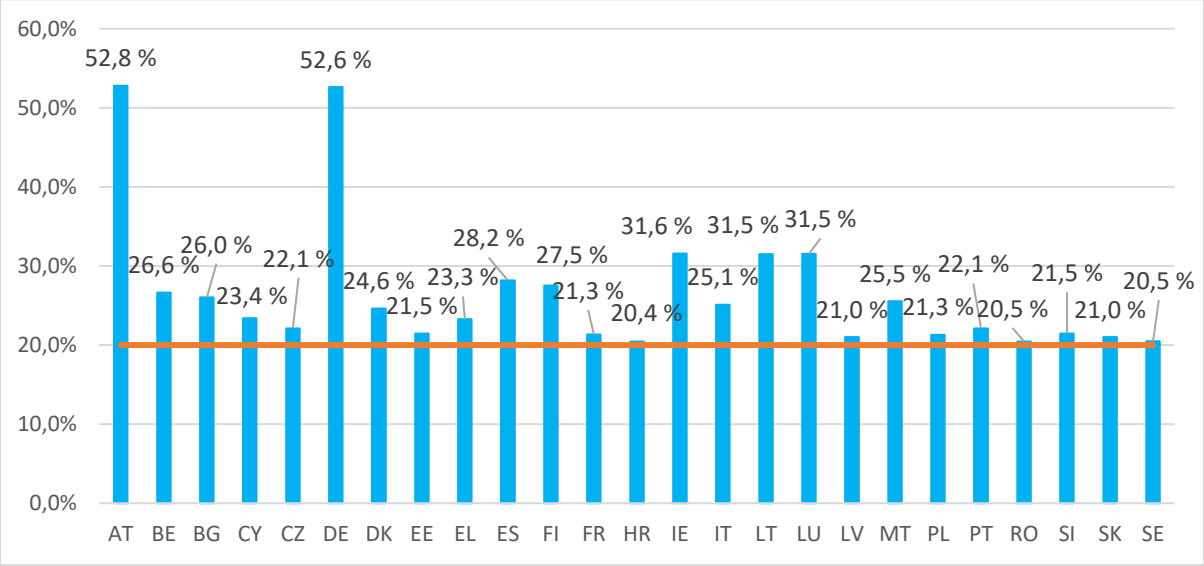
Näited meetmetest, mille vahe-eesmärgid ja sihid on saavutatud

- **Itaalia** sõlmis lepingud digiturismi portaali arendamiseks ja kuulutas välja projektikonkursid, et teha kindlaks üleeuroopalist huvi pakkuvad tähtsad riiklikud projektid mikroelektroonika ja pilvandmetöötluse valdkonnas.
- **Hispaania** võttis vastu VKEde digiülemineku kava aastateks 2021–2025 ja digipädevuste kava.
- **Portugal** allkirjastas lepingud 600 000 uue sülearvuti ostmiseks, et laenutada need õpetajatele ja õpilastele, ning valis välja 17 digitaalse innovatsiooni keskust, mis toetavad ettevõtjaid nende digiülemineku.
- **Prantsusmaa** võttis vastu kuus „kiirendusstrateegiat“ innovatsiooni saavutamiseks peamise digitehnoloogia (kvanttehnoloogia, küberturvalisus, digiõpe, kultuuri- ja loomemajandus, 5G, pilv) valdkonnas.
- **Kreeka** kuulutas taaste- ja vastupidavusrahastu laenurahastu raames välja kommertspankade hanke. Vähemalt 20 %ga rahalistest vahenditest toetatakse digieesmärke.
- **Horvaatia** moodustas põllumajandusministeeriumis digiülemineku projektide rakendamise ja haldamise üksuse, mis tagab vähemalt 30 digitaliseeritud avaliku teenuse, toimiva aruka põllumajanduse platvormi ja üldsusele kättesaadava jälgitavuse infosüsteemi saavutamise.

Taaste- ja vastupidavusrahastu määrusega on ette nähtud, et vähemalt 20 % iga taaste- ja vastupidavuskava kogueraldisest peab toetama digieesmärke. Liikmesriikide kavandatud reformid ja investeeringud ületavad 20 % digisihti; vastuvõetud kavades on digivaldkonna hinnangulised kogukulud 127 miljardit eurot, mis moodustab digitaliseerimismeetmetega seotud kulutuste jälgimise metoodika kohaselt arvutatuna 26 % kavade kogueraldisest[16].

[16] Taaste- ja vastupidavuskavades tuli iga meetme all taaste- ja vastupidavusrahastu määruse VII lisa kohaselt täpsustada ja põhjendada, kas see aitab täielikult (100 %) või osaliselt (40 %) kaasa digieesmärkide täitmisele või ei avalda sellele mõju (0 %). Koefitsientide ja iga meetme hinnanguliste kulude järgi on võimalik välja arvutada, mil määral kavad toetavad digisihi saavutamist.

Joonis 8. Digieesmärkide toetamise osakaal taaste- ja vastupidavuskava eraldises

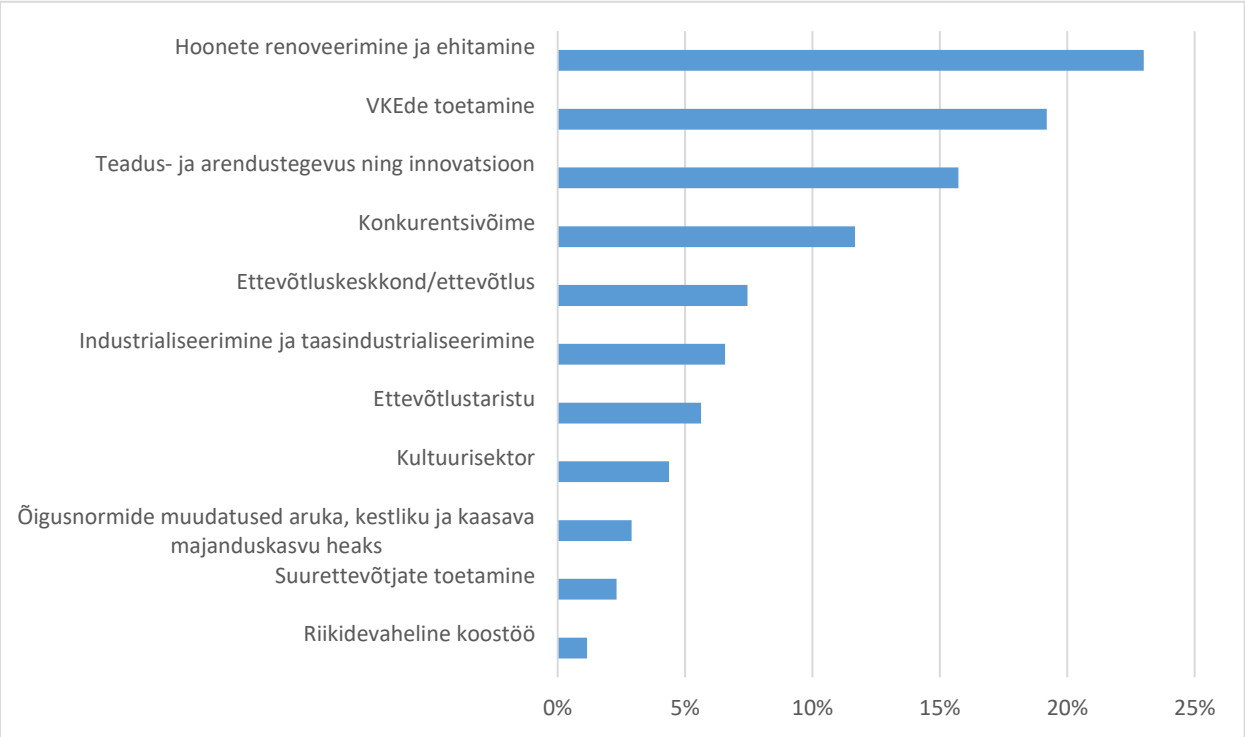
Allikas: taaste ja vastupidavuse tulemustabel

3. sammas. Arukas, kestlik ja kaasav majanduskasv, sealhulgas majanduslik ühtekuuluvus, töökohad, tootlikkus, konkurentsivõime, teadus- ja arendustegevus ning innovatsioon ning hästi toimiv siseturg tugevate VKEdega

Liikmesriigid on oma kavadesse lisanud palju reforme ja investeeringuid, mis aitavad edendada arukat, kestlikku ja kaasavat majanduskasvu ning muuta nende majanduse ja liidu majanduse tervikuna vastupidavamaks. Võttes eelkõige arvesse väikeste ja keskmise suurusega (VKEd) ning suurte ettevõtjate tähtsust meie majandusele ja majanduse elavdamise protsessile, on liikmesriigid esitanud märkimisväärse hulga otse ja kaudselt VKEsid toetavaid meetmeid[17]. 25 kava, mille nõukogu 30. juunil vastu võttis, toetavad 3. sammast kokku ligikaudu 235 miljardi euroga, millega edendatakse arukat, kestlikku ja kaasavat majanduskasvu eri poliitikavaldkondades (vt joonis 9).

[17] Rohkem teavet ja konkreetseid näiteid VKEsid toetavate meetmete kohta leiab taaste ja vastupidavuse tulemustabeli osana avaldatud temaatilisest analüüsist VKEde toetamise kohta: https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/assets/thematic_analysis/3_SME.pdf.

Joonis 9. Aruka, kestliku ja kaasava majanduskasvu toetamise kulutuste jaotus poliitikavaldkondade kaupa

Allikas: taaste ja vastupidavuse tulemustabel.
Protsent näitab selle poliitikasamba meetmete üldist osakaalu 30. juuni 2022. aasta seisuga vastu võetud 25 kavas.

3. sammast toetatakse 115ga 228st saavutatud vahe-eesmärgist ja sihist ning see näitab, et kestliku majanduskasvu taastamisel ja edendamisel tehakse olulisi edusamme. Alltoodud tekstikastis on esitatud mõned näited saavutatud vahe-eesmärkide ja sihtidega meetmetest.

Lisaks rakendavad liikmesriigid kavakohaselt reforme ja investeeringuid, et toetada VKEsid nende taastumisel ja parandada nende juurdepääsu rahastamisele, sealhulgas taaste- ja vastupidavusrahastu vahenditele. Näiteks viib Horvaatia ellu ettevõtlus- ja regulatiivse keskkonna reformi, et tugevdada majanduse konkurentsivõimet. Seejuures pööratakse erilist tähelepanu majanduslikule mõjule, mida reguleerimine VKEdele avaldab. Kreeka reformib oma ettevõtluskeskkonda, vähendades ettevõtjate, sealhulgas VKEde halduse- ja regulatiivset koormust. Täpsemalt vähendab reform mitmesuguste protsesside (nagu laenu saamine, elektriühenduse saamine, kinnisvara registreerimine ja ehitusloa saamine) keerukust, maksumust ja kestust. Kreeka kavas on ette nähtud ka riigihankeraamistiku reform, mille eesmärk on muu hulgas parandada VKEde juurdepääsu riigihankelepingutele. Itaalia riigihankereformiga lihtsustatakse riigihanke-eeskirju ja -protsesse, suurendatakse ettevõtjate õiguskindlust, kiirendatakse riigihankelepingute sõlmimist ja vähendatakse haldusasutuste maksete hilinemist. See toob kasu ka VKEdele.

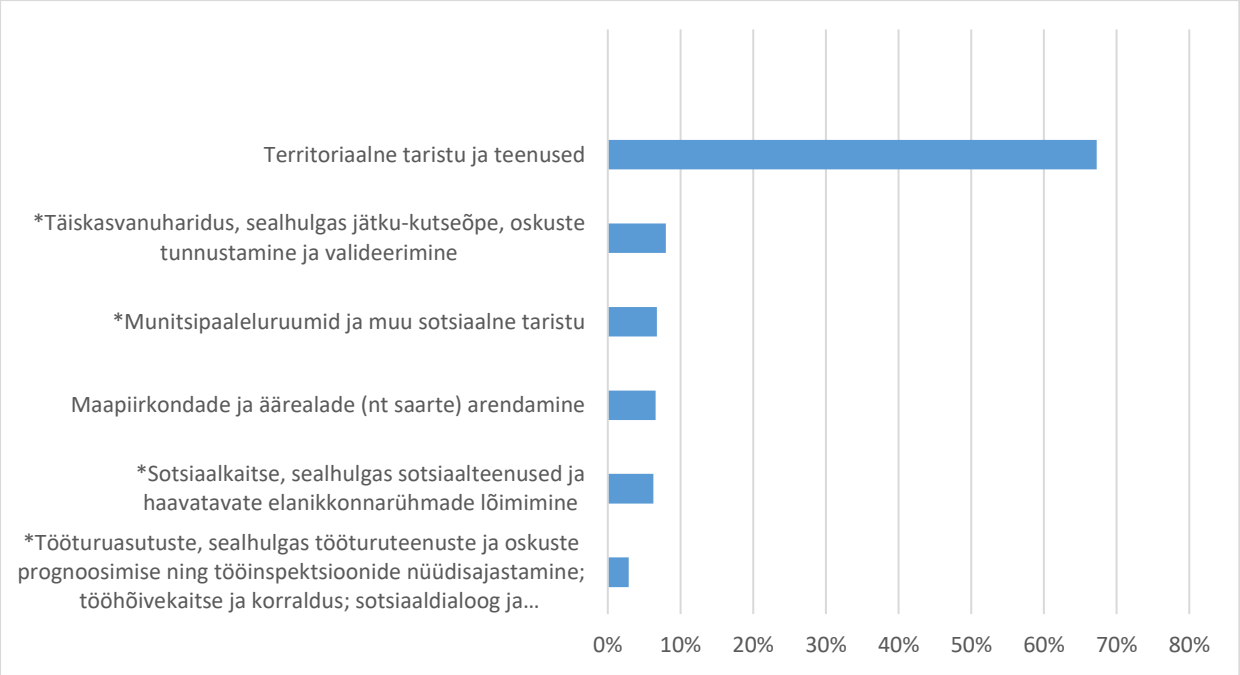
Näited meetmetest, mille vahe-eesmärgid ja sihid on saavutatud

- **Portugal** on riikliku vesinikustrateegia raames välja kuulutanud reformi, et luua vajalikud õiguslikud ja regulatiivsed tingimused taastuvallikatest toodetud vesiniku järkjärguliseks kasutuselevõtuks. Samuti on riik näinud ette investeeringud ettevõtlusalade ajakohastamiseks eesmärgiga parandada nende keskkonnasäästlikkust ja soodustada digipööret.
- **Prantsusmaa** toetas investeeringuid teadusuuringutesse, mis käsitlevad rohepöörde jaoks vajalikku kõrgtehnoloogiat (projektid, mis kuuluvad seitsme „kiirendamisstrateegia“ alla: i) vähese CO_2 heitega vesinik, ii) tööstuse CO_2 heite vähendamine, iii) kestlikud põllumajandussüsteemid, iv) ringlussevõtt ja ringlussevõetud materjalide taaskasutamine, v) kestlikud linnad ja uuenduslikud hooned, vi) liikuvuse digiüleminek ja selle CO_2 heite vähendamine ning vii) bioressursipõhised tooted ja tööstuslik biotehnoloogia – kestlikud kütused), et edendada innovatsiooni majanduse rohepöörde eesmärgil.
- **Kreeka** valmistas õigusaktide koostamise kaudu ette reformi, et rakendada stimuleerimissüsteemi, mille eesmärk on edendada tootlikkust ja ettevõtete avatust (ettevõtete suurendamine).
- **Itaalia** on teinud investeeringuid turismisektoris tegutsevate ettevõtjate toetamiseks, eelkõige turismiettevõtjate konkurentsivõime suurendamise fondide kaudu. Lisaks on 4 000 VKEd juba saanud sihtotstarbelist toetust ja sihtotstarbelisi rahalisi vahendeid SIMESTi hallatava fondi 394/81 refinantseerimise ja ümberkorraldamise kaudu.
- **Horvaatia** võttis vastu ELi vahendite institutsioonilist raamistikku käsitleva seaduse, mis parandab suutlikkust vahendeid kasutada ja hõlbustab investeerimisprojektide kiiremat rakendamist.
- **Hispaania** algatas kaks olulist reformi, et reguleerida audiovisuaalvaldkonda

4. sammas. Sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus

Liikmesriigid on kehtestanud märkimisväärse arvu meetmeid sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse toetamiseks. Eelkõige aidatakse nendega kaasa Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisele. Täpsemalt toetatakse 25 taaste- ja vastupidavuskavaga, mille nõukogu on seni vastu võtnud, 4. sammast ligikaudu 222 miljardi euroga. Kulude jaotus sambas on esitatud joonisel 10.

Joonis 10. Sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust toetavate kulutuste jaotus poliitikavaldkondade kaupa

Allikas: taaste ja vastupidavuse tulemustabel.

Protsent näitab selle poliitikasamba meetmete üldist osakaalu 30. juuni 2022. aasta seisuga vastu võetud 25 kavas. Delegeeritud määruses (EL) 2021/2105 kindlaks määratud sotsiaalkulutuste aruandluse metoodika on täielikult kooskõlas kuue samba kulutuste aruandluse metoodikaga ja sellesse lõimitud. Selles sambas kasutatakse tärniga (*) tähistatud poliitikavaldkondi aru andmiseks rahastust tehtud sotsiaalkulutuste, sealhulgas laste ja noortega seotud kulutuste kohta.

Kui vaadata 30. juuni 2022. aasta seisuga positiivselt hinnatud maksetaotlusi, siis toetavad 4. sammast 82 saavutatud vahe-eesmärki ja sihti. Tuleks rõhutada, et 28 saavutatud vahe-eesmärki ja sihti toetavad tööhõivet laiemas tähenduses[18]. See näitab liikmesriikide kindlat pühendumist kvaliteetsete töökohtade loomisele alates taaste- ja vastupidavuskavade rakendamise algetappidest.

[18] Need vahe-eesmärgid on seotud meetmetega, millega toetatakse tööhõive sotsiaalset kategooriat, mis on määratletud delegeeritud määruses (EL) 2021/2105.

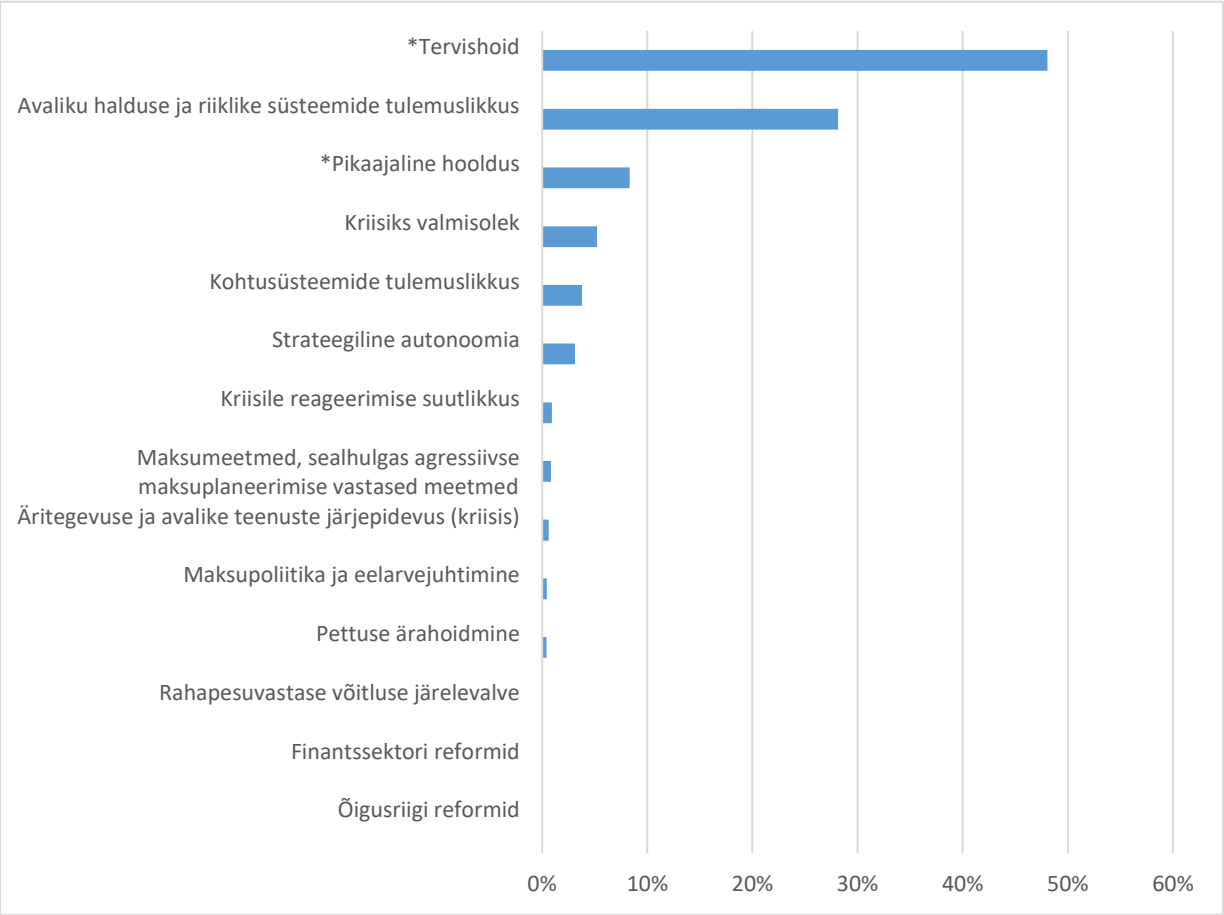
Näited meetmetest, mille vahe-eesmärgid ja sihid on saavutatud

- **Prantsusmaa** tegi investeeringuid, et toetada territoriaalset taristut ja teenuseid, näiteks kohalike raudteeliinide renoveerimist, ning kiitis heaks reformi volituste üleandmiseks kohalikele territooriumidele. Samuti sõlmis Prantsusmaa rahastamislepingud selliste projektide kohta nagu ühistranspordi ja koossõidu jaoks mõeldud sõiduradade ehitamine.
- **Itaalia** on näinud ette investeeringud haavatavate inimeste toetamiseks ja institutsionaliseerimise vältimiseks selliste meetmete abil nagu haavatavate perekondade toetamine, eakate hoolduse deinstitutsionaliseerimine, koduste sotsiaalteenuste tugevdamine haiglaravile paigutamise vältimiseks ja sotsiaalteenuste parandamine, et ennetada sotsiaaltöötajate läbipõlemist. Samuti kehtestas Itaalia uue reformi aktiivse tööturupoliitika ajakohastamiseks ja kutseõppesüsteemi parandamiseks.
- **Portugal** algatas uue reformi, et koostada riiklik eluasemekava, millega kaasnevad asjakohased investeeringud eluasemetingimuste parandamiseks piirkondlikul tasandil.
- **Kreeka** on koostanud energiaostuvõimetuse tegevuskava, mis sisaldab sihipäraseid poliitikameetmeid majanduslikult haavatavate kodumajapidamiste eluhoonete energiatõhususe parandamiseks.
- **Horvaatia** on vastu võtnud vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise riikliku kava aastateks 2021–2027, et parandada vaesuse ohus olevate ja suure materiaalse puuduse all kannatavate inimeste igapäevaelu. See kava loob olulised eeldused sotsiaalteenuste arendamise riikliku kava seadusandlikuks reformimiseks, mis aitab kaasa deinstitutsionaliseerimisele ning pikaajalise hoolduse koduteenuste ja kogukonnapõhiste teenuste arendamisele. Horvaatia on parandanud ka oma tööõigust, muutes muu hulgas miinimumpalga seadust, välistades miinimumpalgast

5. sammas. Tervishoid ning majanduslik, sotsiaalne ja institutsiooniline vastupidavus, sealhulgas selleks, et suurendada kriisiks valmisolekut ning kriisile reageerimise suutlikkust

Tervishoiu ning majandusliku, sotsiaalse ja institutsioonilise vastupidavuse edendamise meetmed on taaste- ja vastupidavuskavades olulisel kohal ning nende eesmärk on tugevdada tervishoiusüsteeme ja institutsioonide vastupidavust ja valmisolekut. Reformid ja investeeringud aitavad saavutada 5. samba eesmärke ligikaudu 87 miljardi euroga (vt jaotus joonisel 10) ning 98 vahe-eesmärki ja sihti on juba saavutatud, mis näitab selgelt, et liikmesriigid on teinud märkimisväärseid jõupingutusi oma vastupidavuse suurendamiseks ja liidu avatud strateegilise autonoomia suunas liikumiseks.

Joonis 11. Tervishoidu ning majanduslikku, sotsiaalset ja institutsioonilist vastupidavust toetavate kulutuste jaotus

Allikas: taaste ja vastupidavuse tulemustabel. Protsent näitab selle poliitikasamba meetmete üldist osakaalu 30. juuni 2022. aasta seisuga vastu võetud 25 kavas. Delegeeritud määruses (EL) 2021/2105 kindlaks määratud sotsiaalkulutuste aruandluse metoodika on täielikult kooskõlas kuue samba kulutuste aruandluse metoodikaga ja sellesse lõimitud. Selle samba puhul kasutatakse sotsiaalkulutuste metoodikas tärniga (*) tähistatud poliitikavaldkondi.

Alltoodud tekstikastis on esitatud mõned näited meetmetest, mille vahe-eesmärgid ja sihid on saavutatud.

Näited meetmetest, mille vahe-eesmärgid ja sihid on saavutatud

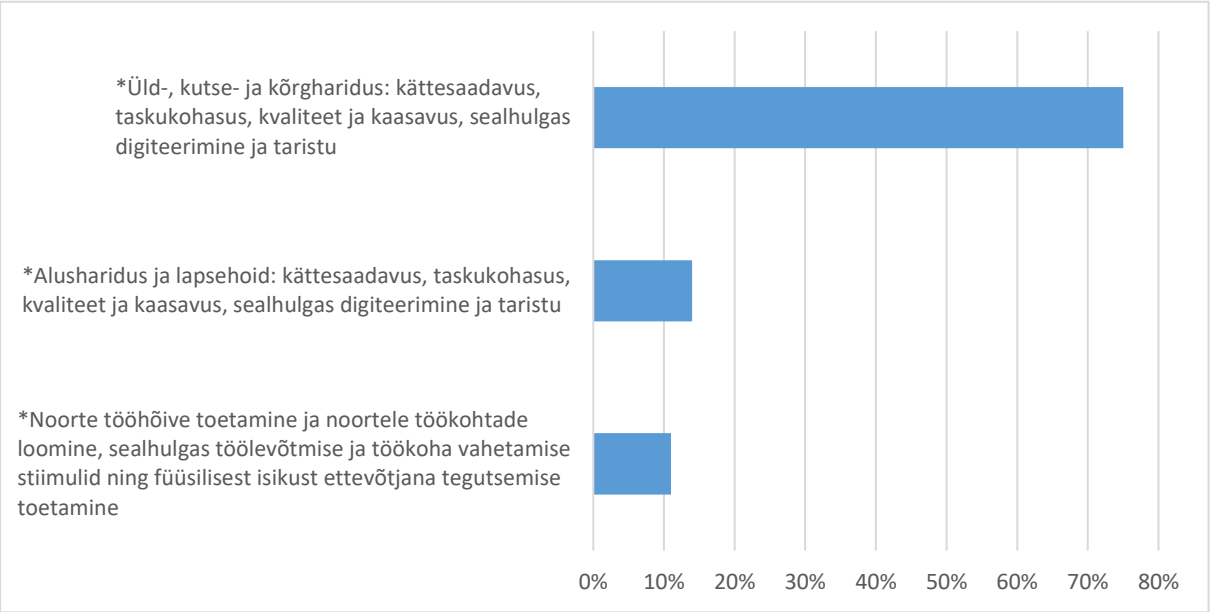
- **Prantsusmaa** parandas riiklikku tervishoiusüsteemi reformiga, millega lihtsustatakse haiglate juhtimist, andes neile suurema paindlikkuse oma töö korraldamisel.
- **Kreeka** võttis vastu põhjaliku reformi tegevuskava, et kodifitseerida ja lihtsustada maksualaseid õigusakte ning teha uusi investeeringuid piirkondlike elanikkonnakaitse keskuste ehitamiseks.
- **Itaalia** reformis tsiviil- ja kriminaalõigust ning tegi investeeringuid haiglate digiseadmete ajakohastamiseks.
- **Portugal** toetas avaliku halduse digiüleminekut, et saavutada digitaalsed, lihtsad, kaasavad ja turvalised avalikud teenused kodanike ja ettevõtjate jaoks, ning võttis vastu uue vaimse tervise dekreet-seaduse, milles on sätestatud vaimse tervise teenuste korraldamise põhimõtted.
- **Hispaania** ajakohastas majanduse juhtimise institutsioonilist struktuuri.
- **Horvaatia** võttis vastu eelarveseaduse, et parandada eelarveprotsesse ja tugevdada eelarveraamistikku. Korruptsioonivastase raamistiku tugevdamiseks on vastu võetud uus huvide konflikti ennetamise seadus ja korruptsioonivastane strateegia aastateks 2021–2030. Lisaks võeti vastu riiklik tervise arengukava aastateks 2021–2027 ning selles on sätestatud konkreetsed eesmärgid, meetmed ja tegevused, mille eesmärk on parandada tervishoiusüsteemi ja tervisenäitajaid.

Institutsioonide tugevdamine ning kriisiks valmisoleku ja kriisile reageerimise suutlikkuse suurendamine hõlmab ka liidu avatud strateegilise autonoomia edendamist. Mitu liikmesriiki investeerib sellega seoses oma küberturvalisuse raamistike tugevdamisse. Hispaania tugevdab kodanike, VKEde ja spetsialistide küberturvalisusealast võimekust ning püüab parandada sektori üldist ökosüsteemi, samal ajal kui Rumeenia tagab elutähtsat taristut omavate avaliku ja erasektori üksuste küberturvalisuse. Slovakkia rajab ja ajakohastab taastuvatest energiaallikatest elektri tootmise käitisi ning suurendab elektrisüsteemide paindlikkust taastuvate energiaallikate suuremaks lõimimiseks – see aitab suurendada Slovakkia energiasõltumatust. Mõned liikmesriigid investeerivad ka strateegilise tähtsusega tööstusprojektidesse, näiteks investeerib Prantsusmaa lennundus- ja kosmosesektorisse.

6. sammas. Järgmise põlvkonna poliitika

Järgmise põlvkonna, laste- ja noortepoliitika meetmed keskenduvad peamiselt haridusele, koolitusele, alusharidusele ja lapsehoiule ning noorte tööhõive toetamisele. Ligikaudu kolme neljandikuga kuuenda sambaga seotud 56 miljardi euro suurustest kogukulutustest toetatakse üld-, kutse- ja kõrgharidust. Ülejäänud 25 % jaguneb peaaegu võrdselt alushariduse ja lapsehoiu ning noorte tööhõive toetamise vahel.

Joonis 12. Järgmise põlvkonna poliitikat toetavate kulutuste jaotus poliitikavaldkondade kaupa

Allikas: taaste ja vastupidavuse tulemustabel. Protsent näitab selle poliitikasamba meetmete üldist osakaalu 30. juuni 2022. aasta seisuga vastu võetud 25 kavas. Delegeeritud määruses (EL) 2021/2105 kindlaks määratud sotsiaalkulutuste aruandluse metoodika on täielikult kooskõlas kuue samba kulutuste aruandluse metoodikaga ja sellesse lõimitud. Selle samba puhul kasutatakse sotsiaalkulutuste metoodikas tärniga (*) tähistatud poliitikavaldkondi.

6. sambaga seotud vahe-eesmärkidest ja sihtidest on 18 saavutatud. Need vahe-eesmärgid ja sihid on seotud aktiivse tööturupoliitika, hariduse digipöörde toetamise, õpetamise toetamise, õpipoisiõppeks värbamise toetuste ning noorte kõrghariduse toetamise meetmetega.

Näited meetmetest, mille vahe-eesmärgid ja sihid on saavutatud

- **Hispaania** võttis aktiivse tööturupoliitika ajakohastamiseks mõeldud laiema reformi raames kasutusele noorte töötuse vastu võitlemise tegevuskava.
- **Portugal** toetas digipööret hariduses uute investeeringutega.
- **Prantsusmaa** on kasutusele võtnud uued toetused õpipoisiõppele ning edendab bakalaureuseõppejärgset kõrgharidust ja toetab õpetamise, teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni ökosüsteeme.
- **Itaalia** on näinud ette uued investeeringud haavatavate inimeste toetamiseks, et vältida institutsionaliseerimist.

II.b. Taaste- ja vastupidavusrahastu toetus võitlusele soolise ebavõrdsuse vastu

COVID-19 kriisi mõju soolisele võrdõiguslikkusele

COVID-19 kriis on toonud ELis esile ja süvendanud veelgi soolise ebavõrdsusega seotud probleeme. Lapsevanemaks olemise mõju tööhõivele ja töötundidele kriisi ajal tugevnes.

Väikeste lastega naiste tööhõive määr ELis oli 2020. aastal 11,8 protsendipunkti võrra madalam kui lasteta naiste oma[19]. Tasustamata hoolduskohustused takistavad ELis umbes 7,7 miljonit naist tööturul osalemast. Võrdluseks võib tuua samas olukorras olevate meeste arvu, mis on ainult 450 000[20]. Need muutused on tingitud pikaajalistest erinevustest naiste ja meeste esindatuses kriisist mõjutatud sektorites ja kutsealadel (näiteks on naised üleesindatud sektorites, mida liikumispiirangud rängalt mõjutasid), soolistest erinevustest kaugtöö tegemisel ning tasustamata hooldustöö järsu suurenemise tagajärgedest.

Ebavõrdsust on suurendanud ka pandeemia füüsiline ja psühhosotsiaalne mõju, mis avaldub eelkõige naistele, lastele ja ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele[21]**.** Olulised tegurid, mis tuleb ära märkida, on süvenenud koduvägivald ning pandeemia suurem mõju naiste ja ebasoodsas olukorras olevate rühmade vaimsele tervisele[22].

Soolise võrdõiguslikkuse kaalutlused Euroopa poolaasta raames

Igal aastal esitab komisjon Euroopa poolaasta raames nõukogule hulga riigipõhiseid soovitusi, et parandada liikmesriikidevahelist koordineerimist majandus-, eelarve-, tööhõive- ja sotsiaalpoliitika valdkonnas. See on Euroopa Liidu majanduse juhtimise raamistiku osa. Pärast Euroopa sotsiaalõiguste samba väljakuulutamist pakub Euroopa poolaasta ka raamistikku, mille alusel koordineerida ja jälgida liikmesriikide jõupingutusi nende põhimõtete ja õiguste järgimisel, mis on sambas sätestatud seoses võrdsete võimaluste ja tööturule juurdepääsu, õiglaste töötingimuste ning sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasatusega. 2. põhimõte käsitleb konkreetselt soolist võrdõiguslikkust ja 3. põhimõte võrdseid võimalusi.

Liikmesriigid käsitlevad seni heaks kiidetud taaste- ja vastupidavuskavades märkimisväärset osa 2019. aasta riigipõhistes soovitustes soolise võrdõiguslikkuse valdkonnas kindlaks tehtud probleemidest. 2019. aastal esitati soolise võrdõiguslikkuse seisukohast olulised riigipõhised soovitused üheksale riigile (Austria, Eesti, Iirimaa, Itaalia, Küpros, Poola, Saksamaa, Slovakkia ja Tšehhi Vabariik). Need käsitlesid vajadust suurendada naiste osalemist tööturul ning pakkuda alusharidust ja lapsehoidu ning pikaajalist hooldust, mis on sellise osalemise suurendamise eelduseks, vajadust vähendada maksudega seotud tegureid, mis takistavad rohkem töötamast, ja vajadust vähendada soolist palgalõhet.

COVID-19 pandeemia tingimustes jäid 2019. aastal esitatud riigipõhised soovitused kehtima ka 2020. aastal ning neid täiendati soovitustega, milles käsitleti täiendavaid kriisist tingitud probleeme. Kuna riigipõhiste soovituste valdkondlik ulatus muutus 2020. aasta Euroopa poolaasta raames oluliselt, ei esitatud ühtegi riigipõhist soovitust, milles oleks sõnaselgelt viidatud soolisele võrdõiguslikkusele, kuid 22 liikmesriigile esitati

[19] 2022. aasta ühine tööhõivearuanne, vt https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/economy-finance/2022_european_semester_proposal_for_a_joint_employment_report_0.pdf.
[20] EIGE, „Gender inequalities in care and consequences for the labour market“ (Sooline ebavõrdsus hoolduses ja selle tagajärjed tööturu jaoks), 2021.
[21] Näiteks puuetega inimesed, eakad ja rassilise või etnilise vähemuse taustaga inimesed.
[22] EIGE, vt https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2021-health.

riigipõhised soovitused, milles osutati üldiselt ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele. Paljude riigipõhiste soovituste põhjendustes käsitleti ka võrdõiguslikkusega seotud kaalutlusi ning rõhutati nende tähtsust eri poliitikavaldkondades. 2021. aastal ei esitatud ühtegi muud riigipõhist soovitust peale eelarvega seotud soovituste, ent 2022. aastal esitati kolmele riigile (Austria, Poola ja Saksamaa) soolise võrdõiguslikkuse seisukohast olulised riigipõhised soovitused, milles keskenduti naiste osalemisele tööturul ja lapsehoiu pakkumisele.

Taaste- ja vastupidavusrahastu ning sooline võrdõiguslikkus

Võrdõiguslikkusega seotud kaalutlused on taaste- ja vastupidavusrahastus olulisel kohal, kuigi need ei ole ametlik kriteerium, mille alusel komisjon riiklikke kavasid hindab. Taaste- ja vastupidavusrahastu määruses nõutakse, et liikmesriigid selgitaksid, kuidas nende kavad aitavad kooskõlas Euroopa sotsiaalõiguste samba 2. ja 3. põhimõtte ning kestliku arengu viienda eesmärgiga (saavutada sooline võrdõiguslikkus ning tagada kõigi naiste ja tütarlaste mõjuvõim) ja kohasel juhul liikmesriigi soolise võrdõiguslikkuse strateegiaga suurendada soolist võrdõiguslikkust ja tagada kõigile võrdsed võimalused[23]. Määruses nõutakse ka, et liikmesriigid kirjeldaksid oma meetmete sidusust ja vastastikust täiendavust muu poliitika ning muude ELi rahastamisallikate, sealhulgas Euroopa Sotsiaalfond+-iga (ESF+).

Määruse üldeesmärkides on täpsustatud, et rahastu rakendamise raames pööratakse kriisi mõju leevendamisel erilist tähelepanu naistele (vt eelkõige artikkel 4 ja artikli 18 lõike 4 punkt o). Lisaks hõlmab rahastu kohaldamisala 4. sammast (vt artikli 3 punkt d), milles keskendutakse sotsiaalsele ja territoriaalsele ühtekuuluvusele, kusjuures mõiste „sotsiaalne“ hõlmab ka soolise võrdõiguslikkuse ja võrdsete võimaluste suurendamist. Võrdõiguslikkuse kaalutlusi käsitletakse samuti sotsiaalse kaitsetuse vähendamise eesmärgi kaudu, mis on üks kavade hindamise kriteeriumidest.

Määruse artikli 17 lõike 3 kohaselt tuleb kavades käsitleda kõiki probleeme või märkimisväärset osa probleemidest, mis on kindlaks tehtud asjakohastes riigipõhistes soovitustes, sealhulgas 2019. ja 2020. aastal liikmesriikidele esitatud soovitustes, mis olid otseselt või kaudselt seotud soolise võrdõiguslikkuse parandamise eesmärgiga. Kavade ettevalmistamise ajal kutsus komisjon liikmesriike järjekindlalt üles võtma oma riiklikes kavades arvesse võrdõiguslikkuse kaalutlusi. Kooskõlas soolise võrdõiguslikkuse kaksikstrateegiaga[24] julgustas komisjon liikmesriike lisama kavadesse sihipäraseid meetmeid võrdõiguslikkuse edendamiseks ning arvestama kavades võrdõiguslikkuse kaalutlustega.

Soolist võrdõiguslikkust käsitlev aruandlus taaste- ja vastupidavuskavade rakendamisel

[23] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määruse (EL) 2021/241 (millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu) artikli 18 lõike 4 punkt o.
[24] Tegemist on kaksikstrateegiaga, mis hõlmab soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamise ja sihipäraste meetmete kooslust.

Komisjon on edendanud aruandlusvahendite väljatöötamist ELi ja liikmesriikide tasandil, et jälgida taaste- ja vastupidavusrahastu rakendamist ning tagada, et see aitab muuta ELi ja taastumise kaasavamaks, sealhulgas tagades, et erinevad esitatud andmed on soo järgi rühmitatud. Selleks võttis komisjon vastu kaks delegeeritud õigusakti: a) taaste ja vastupidavuse tulemustabeli ja ühiste näitajate kohta ning b) sotsiaalkulutuste tagantjärele esitamise kohta. Mõlemad jõustusid 2. detsembril 2021.

Need delegeeritud õigusaktid sisaldavad hulka sätteid taaste- ja vastupidavusrahastu soolise mõju jälgimiseks:

- delegeeritud määrusega (EL) 2021/2106[25] on kehtestatud 14 ühist näitajat, mille alusel liikmesriigid esitavad aruande rahastu eesmärkide saavutamisel tehtud edusammude kohta, ning nelja puhul neist ühistest näitajatest tuleb andmed soo järgi rühmitada;
- selleks et jälgida taaste- ja vastupidavusrahastu panust soolise võrdõiguslikkuse suurendamisse, määras komisjon liikmesriikidega konsulteerides oma hindamisvahendites kooskõlas delegeeritud määruses (EL) 2021/2105[26] sätestatud metoodikaga kindlaks selliste meetmete märgistuse, milles keskendutakse soolisele võrdõiguslikkusele.

Oluline on teada, et võttes arvesse metodoloogilisi piiranguid, asjaolu, et hindamised toimuvad eelnevalt, ning taaste- ja vastupidavusrahastu tulemuspõhist olemust, ei saa tegelikku mõju ja kulutusi soolisele võrdõiguslikkusele kavadest endist otseselt tuletada.

Meetmed, mis keskenduvad riiklikes kavades soolisele võrdõiguslikkusele

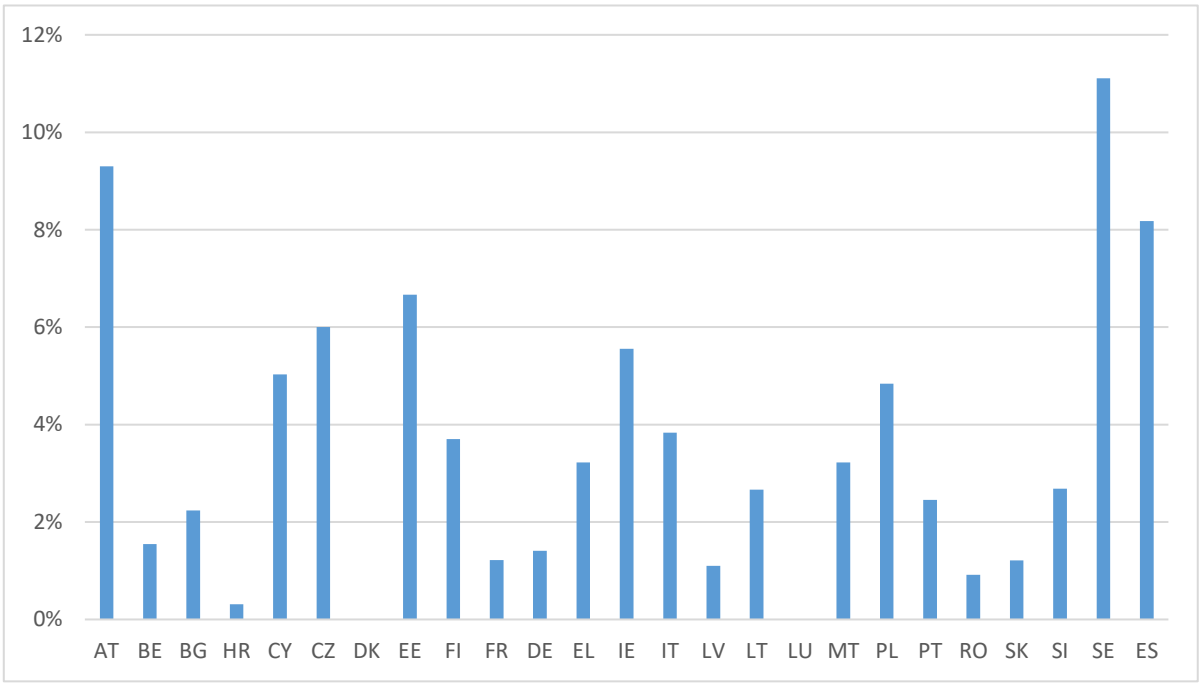
Lähtudes soolise võrdõiguslikkusega seotud märgistusest, mille komisjon on liikmesriikidega konsulteerides kavade asjakohastele meetmetele määranud, järeldatakse, et 30. juuni 2022. aasta seisuga vastu võetud 25 kavas keskenduvad 129 meedet soolisele võrdõiguslikkusele. Jaotus liikmesriikide kaupa on esitatud joonisel 13[27].

[25] Delegeeritud määrus (EL) 2021/2106, millega määratakse kindlaks ühised näitajad ning taaste ja vastupidavuse tulemustabeli üksikasjalikud elemendid.

[26] 28. septembri 2021. aasta delegeeritud määrus (EL) 2021/2105, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu, ning määratakse kindlaks sotsiaalkulutuste aruandluse metoodika. Tuleks märkida, et komisjon ei kohaldanud seda metoodikat üksnes sotsiaalset laadi meetmete, vaid ka kõigi muude vastuvõetud taaste- ja vastupidavuskavades sisalduvate meetmete suhtes, milles keskendutakse soolisele võrdõiguslikkusele, et seda kavades paremini arvesse võtta. Sooline võrdõiguslikkus ei pidanud olema selliste meetmete põhieesmärk. See tähendab, et meetmed, mis ei ole märgistatud, võivad samuti soolist võrdõiguslikkust mõjutada. Võttes arvesse metodoloogilisi piiranguid, asjaolu, et hindamised toimuvad eelnevalt, ning taaste- ja vastupidavusrahastu tulemuspõhist olemust, ei saa tegelikku mõju ja kulutusi soolisele võrdõiguslikkusele märgistusest otseselt tuletada.

[27] Arvud on näitlikud ja mõeldud kasutamiseks kvalitatiivses analüüsis. Tegemist ei ole liikmesriikide taaste- ja vastupidavuskavade võrdleva hindamisega. Igas riiklikus kavas sisalduvate meetmete arv ja struktuur on väga erinevad, nagu ka lähenemisviis soolise võrdõiguslikkuse valdkonnas võetud kohustuste kajastamisele. Üksikasjalikum analüüs on esitatud komisjoni talituste töödokumentides, mille Euroopa Komisjon on iga kinnitatud kava kohta vastu võtnud.

Joonis 13. Nende meetmete osakaal (%), mis keskenduvad vastuvõetud taaste- ja vastupidavuskavades soolisele võrdõiguslikkusele

Allikas: taaste ja vastupidavuse tulemustabel

Kuigi konkreetsed meetmed toetavad peamiselt taaste- ja vastupidavusrahastu 4. sammast (sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus), 5. sammast (tervishoid ning majanduslik, sotsiaalne ja institutsiooniline vastupidavus) ning 6. sammast (järgmise põlvkonna poliitika), toetatakse soolist võrdõiguslikkust ka meetmetega, mis toetavad 1. sammast (rohepööre), 2. sammast (digipööre) ja 3. sammast (arukas, kestlik ja kaasav majanduskasv).

Mõne meetmega, millega toetatakse 1. samba raames rohepööret, aidatakse ühtlasi kaasa ka soolise võrdõiguslikkuse eesmärkide saavutamisele (nt Belgia, Hispaania, Slovakkia, Soome ja Tšehhi Vabariik), sest nendega edendatakse roheliste kutseoskuste alast koolitust naiste seas või tagatakse ehitamise ja renoveerimise tulemusel suurema energiatõhususega lastehoiuasutused.

Mitu liikmesriiki (nt Eesti, Hispaania, Küpros, Läti, Portugal, Rootsi ja Soome) on lisanud **2. samba raames digipööret toetavate meetmete hulka** meetmed tütarlaste ja naiste digioskuste parandamiseks ning võrdse esindatuse tagamiseks teaduse, tehnoloogia, inseneeria ja matemaatika (STEM) ja IKT-valdkonnas (nt Portugal, Itaalia).

Arukat, kestlikku ja kaasavat majanduskasvu käsitleva 3. samba raames arvestasid mõned liikmesriigid soolise võrdõiguslikkuse kaalutlustega selliste meetmete lisamisega, mille eesmärk on parandada naisettevõtjate juurdepääsu rahastamisele ja toetada naistele kuuluvaid idufirmasid. Samuti on kehtestatud meetmed, mis aitavad naistel parandada oma

ettevõtlusoskusi. Mitu liikmesriiki (nt Hispaania, Itaalia, Küpros, Portugal, Prantsusmaa ja Sloveenia) kehtestasid ka konkreetsed soopõhised aruandekohustused või sihid.

4. samba meetmed hõlmavad reforme, mille eesmärk on vähendada soolist pensionilõhet (nt Austria), parandada töö- ja eraelu tasakaalu ning töötingimusi (nt Horvaatia ja Sloveenia) ning tugevdada soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamist aktiivses tööturupoliitikas (nt Hispaania), samuti investeeringuid naiste tööturul osalemise stimuleerimiseks (nt Itaalia) ja naiste finantskirjaoskuse parandamiseks (nt Küpros).

Paljud 5. samba meetmed tervishoiu- ja pikaajalise hoolduse süsteemide tugevdamiseks on mõeldud ametliku ja mitteametliku hoolduse kvaliteedi ja pakkumise parandamiseks nii riiklikul kui ka piirkondlikul või kohalikul tasandil. See aitab vähendada hoolduskohustusi, mida naised leibkondades sageli võtavad (nt Austria, Eesti, Hispaania, Itaalia, Leedu, Rootsi, Sloveenia, Tšehhi Vabariik). Lisaks aitavad mõned meetmed konkreetselt toetada sotsiaalselt ebasoodsas olukorras olevaid rasedaid ja parandada töötingimusi kutsealadel, kus töötavad peamiselt naised, näiteks õenduses (nt Austria ja Rootsi).

6. samba meetmed hõlmavad reforme ja investeeringuid, mille eesmärk on parandada juurdepääsu alusharidusele ja lapsehoiule (nt Austria, Belgia, Hispaania, Itaalia, Kreeka, Küpros, Poola, Saksamaa, Slovakkia ja Tšehhi Vabariik). See on oluline abi ja tingimus naiste tööturul osalemise toetamiseks.

Praeguseks on saavutatud 13 soolisele võrdõiguslikkusele keskenduva meetme vahe-eesmärgid ja sihid. Vt mõned näited allpool.

Näited meetmetest, mis keskenduvad soolisele võrdõiguslikkusele ning mille vahe-eesmärgid ja sihid on saavutatud

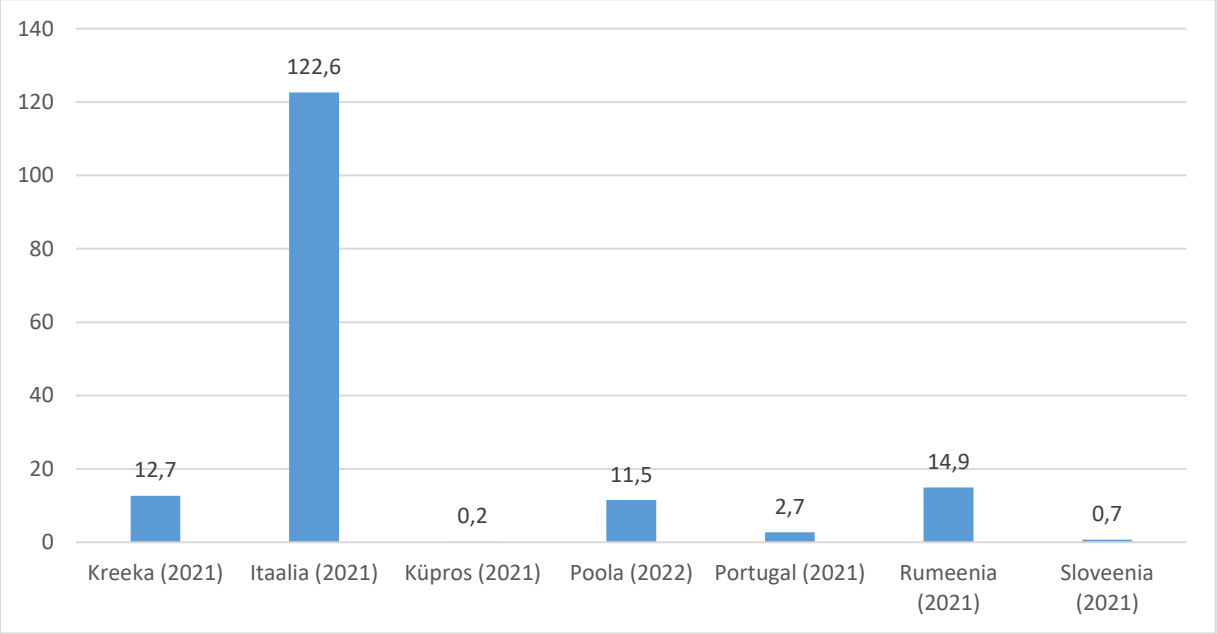
- **Itaalia** on loonud fondi naiste ettevõtluse toetamiseks ja näinud ette investeeringud, et vältida perekondade võimalikku ebasoodsasse olukorda sattumist, muu hulgas toetades 17aastaste ja nooremate laste vanemaid.
- **Kreeka** kehtestas uue raamistiku töö- ja eraelu tasakaalu parandamiseks ning soolise tööhõivelõhe kaotamiseks.
- **Portugal** tagas koolidele uued digiseadmed, et edendada tüdrukute ja poiste digioskuste võrdset arendamist ning toetada võrdset osalemist teaduse, tehnoloogia, inseneeria ja matemaatika valdkonnas.
- **Hispaania** kehtestas tööandjatele uued kohustused tagada meestele ja naistele võrdne tasu ning kindlustada tasustamise läbipaistvus. See reform aitab teha kindlaks töö ebaõigest hindamisest tingitud diskrimineerivad olukorrad (st väiksem tasu võrdväärse töö eest). Lisaks vaadati läbi lapsevanematele, eelkõige emadele makstav hüvitis sünni- ja lapsehoiukulude eest, et vähendada pikas perspektiivis soolist

III. EDASISED SAMMUD: PAINDLIK VAHEND, MIDA SAAB KOHANDADA TEKKIVATE PROBLEEMIDEGA

III.a. Riiklike taaste- ja vastupidavuskavade tugevdamine uute probleemide lahendamiseks

Liikmesriigid saavad taaste- ja vastupidavusrahastust rahalisi vahendeid väga soodsatel tingimustel, et toetada täiendavaid reforme ja investeeringuid. Oluline on meeles pidada, et liikmesriikidel on võimalus oma kavasid tugevdada, lisades uusi reforme ja investeeringuid, mida rahastatakse laenudest. Taaste- ja vastupidavusrahastu määruses sätestatud maksimaalne laenusumma on 360 miljardit eurot 2018. aasta hindades. Praeguseks on eraldatud ligikaudu 165 miljardi euro ulatuses laenutoetust, nagu on näidatud joonisel 13. Seega on taaste- ja vastupidavusrahastu laenude summa, mida liikmesriigid saavad taotleda, jooksevhindadesse ümber arvutatult ligikaudu 225 miljardit eurot. Taaste- ja vastupidavusrahastu laene saab kombineerida erasektori vahenditest rahastamisega, et nende mõju võimendada. Laenutaotluste kiireks menetlemiseks ning õiglase ja läbipaistva protsessi tagamiseks on komisjon teinud REPowerEUd käsitleva kavandatava muutmismääruse osana ettepaneku, et liikmesriigid väljendaksid oma kavatsusi seoses taaste- ja vastupidavusrahastu laenude võimaliku kasutamisega 30 päeva jooksul pärast uue määruse jõustumist.

Joonis 14. Eraldatud laenude ülevaade (miljardites eurodes)

Allikas: Euroopa Komisjon

Taaste- ja vastupidavusrahastu kui vahend kava „REPowerEU“ eesmärkide saavutamise toetamiseks

Arvestades Venemaa sissetungi Ukrainasse ja hiljutisi geopoliitilisi sündmusi, seisavad liikmesriigid silmitsi enneolematute probleemidega. Olulisem kui iial varem on suurendada liikmesriikide vastupidavust ja investeerida strateegiliselt olulistesse valdkondadesse kogu liidus ühiselt ja kooskõlastatult, järgides õigluse ja solidaarsuse põhimõtteid. Rõhuasetus on nihkunud veelgi rohkem rohe- ja digipöörde kiirendamisele ning reformide ja investeeringutega edasi liikumisele, et suurendada kriisiks valmisolekut ja kriisile reageerimise suutlikkust. Paljud taaste- ja vastupidavuskavad juba hõlmavad meetmeid nende probleemidega tegelemiseks ning selliste olemasolevate meetmete rakendamise kiirendamine on kindlasti üks prioriteete.

Komisjon on teinud kava „REPowerEU“ kohta ettepaneku, mille kohaselt kasutatakse taaste- ja vastupidavusrahastut ühe peamise rakendusvahendina. Kava „REPowerEU“ eesmärk on reageerida Euroopa energiasüsteemi ümberkujundamise erakordsele kiireloomulisusele kahel suunal. Esiteks tuleb järk-järgult kaotada ELi sõltuvus Venemaa fossiilkütustest, mida kasutatakse majandusliku ja poliitilise relvana ning mis lähevad Euroopa maksumaksjatele maksma peaaegu 100 miljardit eurot aastas. Teiseks peame suurendama oma vastupidavust ja kiirendama üleminekut puhtale energiale. Kavas „REPowerEU“, mis tugineb paketile „Eesmärk 55“ ning täiendab energiavarustuskindluse ja energia salvestamise meetmeid, pakutakse välja lisameetmed, mis teenivad järgmisi eesmärke: 1) säästa energiat ja suurendada energiatõhusust, 2) mitmekesistada energiatarneid, 3) kiirendada üleminekut puhtale energiale ning 4) ühendada arukalt investeeringud ja reformid. Komisjoni ettepaneku

eesmärk on tagada, et liikmesriigid esitaksid igas muudetud taaste- ja vastupidavuskavas REPowerEU peatüki. Selles peatükis tuleks keskenduda meetmetele, mis aitavad saavutada REPowerEU eesmärke toetada energiasäästu, mitmekesistada energiatarneid ja kiirendada taastuvenergia kasutuselevõttu, et asendada fossiilkütused kodudes, tööstuses, transpordis ja elektritootmises. Selline peatükk peaks toetama nimetatud eesmärke töötajate kiirema ümberkvalifitseerimise ja neile roheliste kutseoskuste õpetamise ning rohepöördega seotud oluliste materjalide ja olulise tehnoloogia väärtusahelate edendamise kaudu.

Tehtud on ettepanek lisavahendite kohta, et taaste- ja vastupidavusrahastuga oleks võimalik neile enneolematutele geopoliitilistele probleemidele reageerida. Liidu energiatarnete mitmekesistamine ja energiavarustuskindluse suurendamine ning fossiilkütustest sõltuvuse vähendamine on eduka ja jätkusuutliku taastumise huvides äärmiselt oluline. Liikmesriikidel on võimalus kasutada taaste- ja vastupidavusrahastu järelejäänud laenuvahendeid, sealhulgas selleks, et toetada meetmeid, mis on kooskõlas REPowerEU eesmärkidega. Komisjon on teinud ka ettepaneku suurendada taaste- ja vastupidavusrahastust kättesaadavaid vahendeid 20 miljardi euro võrra praegu turustabiilsusreservis olevate ELi heitkogustega kauplemise süsteemi LHÜde müügist, et aidata liikmesriikidel neid probleeme lahendada. Ettepanekuga antakse liikmesriikidele võimalus kanda osa vahenditest, mis on neile eraldatud eelarve jagatud täitmise raames, nende taotluse korral ümber taaste- ja vastupidavusrahastusse. Eelkõige võib taaste- ja vastupidavuskavade jaoks eraldada suurema osa ühissätete määruse fondide 2021.–2027. aasta eraldisest (osakaalu suurenemine 5 %-lt 12,5 %-le) ja kuni 12,5 % Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi riiklikust eraldisest, võttes arvesse taaste- ja vastupidavusrahastu ja kõnealuste programmide eesmärkide tihedat kooskõla.

Taaste- ja vastupidavuskavad on väga kasulikud vahendid nende pakiliste prioriteetide rakendamiseks. Liikmesriikide taaste- ja vastupidavuskavad moodustavad strateegilise raamistiku reformidele ja investeeringutele, millega toetatakse Euroopa ühismeetmeid vastupidavamate, kindlamate ja kestlikumate energiasüsteemide tagamiseks kooskõlas kava „REPowerEU“ eesmärkidega. Muudetud kavades tuleb arvesse võtta 2022. aasta riigipõhiseid soovitusi, eelkõige neid, mis käsitlevad energeetikat.

III.b. Järgmised sammud: kavade ajakohastamise suunised liikmesriikidele

REPowerEU kontekstis koostatud uutes suunistes taaste- ja vastupidavuskavade kohta esitatakse liikmesriikidele vajalik teave ja vajalikud juhised oma kavade muutmiseks seoses ajakohastatud eraldisega. Kavadesse tuleb lisada ka reforme ja investeeringuid REPowerEU eesmärkide saavutamiseks.

Uutes suunistes keskendutakse olemasolevate kavade muutmise protsessile, kuid 2021. aasta jaanuari suunised[28] taaste- ja vastupidavuskavade koostamise kohta jäävad

[28] Komisjoni talituste töödokument (2021) 12 final.

üldiselt kehtima. Täpsemalt sätestatakse uutes suunistes, kuidas REPowerEU peatükk peaks olema üles ehitatud ja mida see peaks sisaldama.

Samuti on komisjon oma suunistes selgitanud, et REPowerEU peatükkide lisamine taaste- ja vastupidavuskavadesse ei tohiks lükata edasi taaste- ja vastupidavuskavade rakendamist. On oluline, et liikmesriigid keskenduksid jätkuvalt olemasolevate taaste- ja vastupidavuskavade rakendamisele. Nii on võimalik teha edusamme eesmärkide ja sihtide saavutamisel. See aitab kiiremini taastuda pandeemia majanduslikust mõjust ja suurendada vastupidavust.

Taaste- ja vastupidavuskavade muutmine peaks seega olema hästi põhjendatud ja piirduma konkreetsete olukordadega, et võimaldada täiendavate investeeringute ja reformide kiiret vastuvõtmist ja elluviimist. Taaste- ja vastupidavuskavade ambitsioonikust ei tohiks vähendada, sealhulgas eelkõige nende reformide puhul, mis viiakse ellu riigipõhiste soovituste järgimiseks.

Järeldus

Taaste- ja vastupidavusrahastu loodi 2021. aasta veebruaris, et edendada liidu majanduslikku, sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust ning anda liikmesriikidele COVID-19 kriisi kontekstis märkimisväärset rahalist toetust kiirendamaks kestlike reformide ja investeeringute rakendamist. 18 kuud hiljem on tehtud suuri edusamme: liikmesriikide esitatud kaugeleulatuvate reformi- ja investeerimiskavade rakendamine edeneb jõudsalt ning see aitab kiirendada Euroopa rohe- ja digipööret.

Lisaks on taaste- ja vastupidavusrahastust saanud Euroopa Liidu tulevikku suunatud strateegia nurgakivi, kuna riiklikes taaste- ja vastupidavuskavades sätestatakse investeerimis- ja reformikava, millega edendada kaasavat ja kestlikku majanduskasvu tulevastel aastatel. Sellega seoses aitab taaste- ja vastupidavusrahastu liikmesriikidel võidelda naiste ja meeste ebavõrdsuse vastu meetmetega, millega keskendutakse konkreetselt soolisele võrdõiguslikkusele, ning võrdõiguslikkuse süvalaiendamise toetamisega kuues poliitikasambas.

Rahastu kui nõudlus- ja tulemuspõhise vahendi ainulaadne olemus on osutunud tulemuslikuks ka praeguses varases etapis. Rahastuga toetatakse koos liikmesriikidega kavandatud ja nende vajadustele kohandatud vastastikku tugevdavate reformide ja investeeringute kombinatsiooni rakendamist ning pakutakse piisavaid stiimuleid, et tagada nende rakendamine keskpikas perspektiivis.

Alates taaste- ja vastupidavusrahastu loomisest on enneolematud geopoliitilised ja majanduslikud sündmused oluliselt mõjutanud liidu ühiskonda ja majandust, mis peavad nüüd toime tulema uue kriisiga, mille põhjustas Venemaa sissetung Ukrainasse. Olemasolevates taaste- ja vastupidavuskavades sisalduvad meetmed rohe- ja digipöörde elluviimiseks on jätkuvalt olulised ja neid tuleb täies ulatuses rakendada. Samuti peaksid paljud liikmesriikide taaste- ja vastupidavuskavades esitatud meetmed uute probleemide

lahendamisele juba kaasa aitama. Samal ajal eeldavad hiljutised geopoliitilised ja majanduslikud muutused veelgi kiiremat tegutsemist ja suuremat ambitsioonikust, et oluliselt parandada liidu energiavarustuse vastupidavust, vähendada sõltuvust energiaimpordist ja toetada õiglast üleminekut. Seepärast on vaja täiendavaid investeeringuid ja reforme nii ELi kui ka liikmesriikide tasandil.

Võttes arvesse esimesi taaste- ja vastupidavusrahastuga saavutatud käegakatsutavaid tulemusi, tegi komisjon ettepaneku muuta see REPowerEU peamiseks rakendusvahendiks[29]. Taaste- ja vastupidavusrahastu praegune laenuandmisvõime ning kavandatud täiendavad rahastamisallikad võivad aidata tugevdada Euroopa avatud strateegilist autonoomiat, vähendada liidu sõltuvust fossiilkütustest, toetada taastuvenergia kasutamist ja vähendada üldiselt energiatarbimist. Tänu REPowerEU peatükile, mis suurendab taaste- ja vastupidavuskavade ambitsioonikust, on neil kavadel head eeldused toimida Euroopa strateegilise raamistikuna reformidele ja investeeringutele, millega toetatakse Euroopa ühismeetmeid vastupidavamate, kindlamate ja kestlikumate energiasüsteemide tagamiseks.

[29]Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EL) 2021/241 riiklike taaste- ja vastupidavuskavade REPowerEU peatükkide osas ning määrust (EL) 2021/1060, määrust (EL) 2021/2115, direktiivi 2003/87/EÜ ja otsust (EL) 2015/1814. Terviktekst on kättesaadav aadressil https://ec.europa.eu/info/files/proposal-regulation-european-parliament-and-council-amending-regulation-eu-2021-241-regards-repowereu-chapters-recovery-and-resilience-plans-and-amending-regulation-2021-1060-2021-2115-2003-87-ec-2015-1814_en.